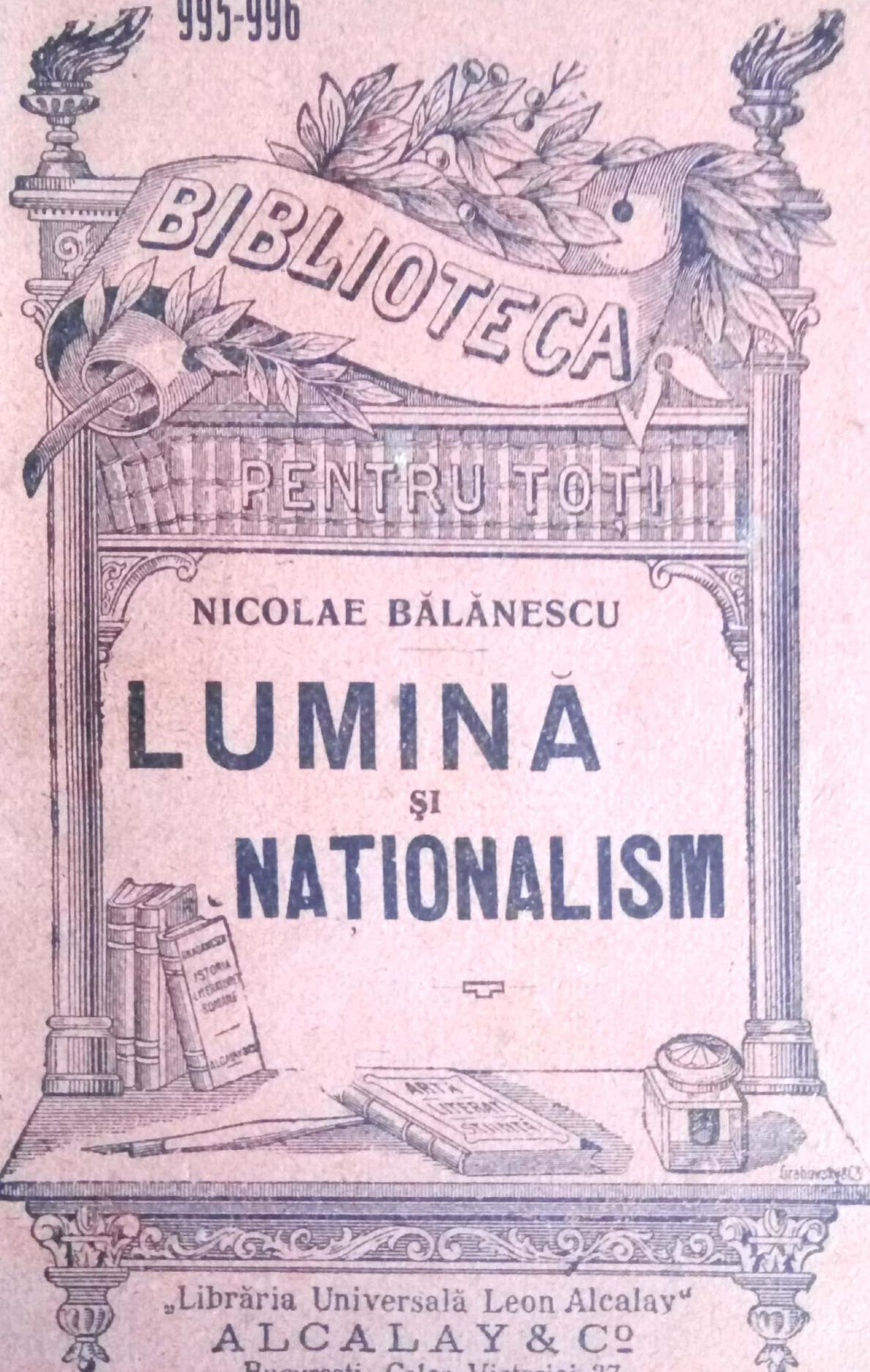

995-996

„Librăria Universală Leon Alcalay“

ALCALAY & CO

București, Calea Victoriei 37.

Prețul 0.60

BIBLIOTECA PENTRU TOȚI

BUNA CUVIINȚĂ

SAU

Cum trebuie să se poarte omul în toate
ocaziile vieței

Un prea frumos volum de peste 300 pag.

Viața cere multe. *Ca să reușești trebuie să știi să te porți.* Câți trec pe lângă fericire și pentru că au părut stângaci; și lipsiți de educație, viața i-a aruncat din drumul înflorit pe care fie-care vrea să meargă.

Să știi să te porți, — iată știința mare a vieții. Poți să ai toate calitățile sufletești și ale inteligenței, ele nu vor prețui nimic dacă nu se vor înfățișa sub aspectul celei mai perfecte *bunecuviiinți*. Aceasta în primul rând se învață. Prejudecățile sociale și uzul au introdus o mulțime de regule, fără de cari ești pierdut. Ori cât le-ai ști, trebuie să îi le amintești din când în când și să le controlezi, dacă n'au fost schimbatе.

Cartea *D-nei Alina G...* învață pe toată lumea arta aceasta mare: „Să știi să te porți“.

Prețul Lei 0.90
idem legat în pânză „ 1.75

BIBLIOT-ECA PENTRU TOȚI

NICOLAE BĂLĂNEȘCU

LUMINĂ

ȘI

NATIONALISM

CAVOUR — CULTUL ENERGIEI

,Editura Librăriei Universale Leon Alcalay*

ALCALAY & Co.

București. — 37, Calea Victoriei, 37

1916

DISCURS LA
MESAGIUL TRONULUI

*Şedinţa Adunării Deputaţilor
dela 26 Noemvrie 1909.*

DISCURS LA MESAGIUL TRONULUI

*Şedinţa Adunării Deputaţilor
dela 26 Noemvrie 1909.*

Domnule preşedinte,

Domnilor deputaţi,

Când Majestatea Sa Regele, atât anul trecut, la deschiderea Corpurilor Legiuitoare, cât şi anul acesta cu prilejul inaugurării lucrărilor din portul Constanţa, ca şi în Mesagiul, a socotit oportun să afirme, repetat şi vibrând de adâncă emoţiune, că reîntruparea Dobrogei la patria-mumă, dela sănul căreia nimeni n'o mai poate deslipi, să făptuit pentru vecie, a fost cea mai înaltă expresiune a drepturilor noastre istorice şi de acum incontestabile asupra vechiului nostru teritoriu, răpit odinioară de năvălitori, redobândit în urmă, prin sângele vitejilor

noștri care au stropit cu atâta generozitate câmpurile Bulgariei pentru libertatea ei, iar acum înzestrat prin munca și sacrificiile noastre cu lucrări tehnice mărețe care pot face podoaba și puterea oricărui Stat în adevăr civilizat.

Pătrunși de sentimentul recunoștinței poarelor către înțeleptii lor conducători, trebuie să aducem cel dintâi și cel mai călduros omagiu *Marelui Căpitan*, care a făcut să tresără toată mândria și trecutul acestui neam, începând misiunea sa printr'o glorie militară, pentru ca, asigurând o pace îndelungă, să se poată lucra la întărirea noastră economică și la pregătirea viitorului nostru ca Stat și ca neam. (Aplauze).

Să ne ridicăm, domnilor, în acest moment solemn deasupra animozităților momentului, deasupra luptelor de partid și să aducem țări, bărbaților de Stat ai tuturor partidelor care au conlucrat cu Majestatea Sa Regele la opera de regenerare a acestei națiuni și aceluia patriot curat, muncitor fără odihnă, model de virtute, de atâtea ori sfetnic al Tronului și președinte al consiliului, d-l Dimitrie Sturdza (Aplauze).

Indreptați de povețile lor luminate, să înaintăm cumpăniți pe căile de ei întrevăzute, ferindu-ne de orice tendințe ce ar nu...

teă să ne turbure mersul, dar nerămânând nepăsători la suferințele ce vom întâlni în cale, la împrejurările prin cari va trebui să străbatem și la cerințele vremei noui. Aceasta este chemarea noastră, opera zilei de astăzi și a celei de mâine, în care se confundă bunul mers al unui Stat cu aspirațiunile unui neam, prin întărirea *forțelor naționale*.

Iată lozinca pe care ne-a dat-o cugetul clar, hotărît și patriotic al d-lui Ion Brătianu, Președintele Consiliului, care întrupăză voința partidului național-liberal și aspirațiunile unei tinerimi gata a-l sprijini cu toată căldura și devotamentul ei până la jertfă, pentru îndeplinirea marelui opere pe care țara o poate aștepta dela un mare partid. *Intărirea forțelor naționale* este și cuvântul arătat de Mesagiul Tronului că ținta noastră de viitor, tot astfel cum a fost temelia trecutului acestei țări.

Istoricii străini rămân uimiți, ca în fața unei enigme, în fața poporului român durând de veacuri, deși strâns ca într'un cerc de rasse protivnice și admiră trunchiul robust și nèclintit, când cu ramurile despicate de viforul năprasnic al Nordului, când lovit de furtunile Orientului, dar totdeauna reînviind mai mândru arborele bimilenar, care este neamul românesc.

Taina vieții sale nepieritoare este radacina puternică, care s'a înfipt adânc și l-a legat de pământul țării cu care face una ; răcina care îl hrănește și îl intinerește ; rădăcina trainică și nedeslipită în toată vreimea : *România* *pământului*. România, care a apărut pământul în vreme de restriște, România care simte mândria acestui nume, care nu a învățat limba dela profesor ; România, care a păstrat și lăsat moștenire din tată în fiu tezaurul naționalității : țara și limba.

Neapărat, că unul din cele mai mari acte ale secolului trecut : Unirea țărilor, se dătoarește energiei și puterii noastre naționale. Nu putem însă uită și gestul rămas istoric al Franței, când, coborînd pavilionul său, salutat cu lovitură de tun pe vasul « Ajaccio », în fața Constantinopolei, a protestat și amenințat cu ruperea relațiunilor diplomatice dacă Poarta nu intervine pentru anularea alegerilor viciate prin uneltiri străine, alegeri din care ieșise Divanul contrariu Unirii.

Poarta a ascultat și noile alegeri libere au dat Divanul Unirii.

Trebuie să recunoaștem că și atunci, că totdeauna, Franța a fost apărătoarea celor mari și generoase.

Numai dela Unirea țărilor poate
Statul nostru trăește o viață nouă.

Unirea, întregirea la un loc a fraților de aceeaș naționalitate, munteni și moldoveni, ne-a dat puterea care a făcut să ajungem la rezultatele de care ne bucurăm astăzi. Dela unire trăim o viață economică modernă, cu instituțiuni culturale, cu legislație unitară, cu căi de comunicație și toate mijloacele de progres, silindu-ne, și în domeniul învățământului, *mai cu seamă la orașe*, pentru întărirea noastră internă, fără de care nu poate exista nici un alt ideal.

Numai rezemându-ne pe un prezent bine consolidat, putem hrăni aspirațiuni de viitor; buna conducere a zilei de astăzi trebuie să fie temelia zilei de mâine.

Dacă succese politice însemnate vor fi rezervate acestui Stat, ele nu vor fi decât urmarea și răsplata succeselor economice.

O organizație cât mai completă a *muncii noastre agricole*, prima noastră putere de producție, trebuie să fie grija noastră permanentă, și nu voiu uită, acum ca și atunci când am avut onoarea a vorbi în discuția generală a legii Casei Rurale, să reamintesc partidului din care fac parte, că dacă ne-am luat răspunderea unei îndrumări către o diviziune mai mare a proprietății, ne rămâne și răspunderea rezultatului, în cazul când prin proprietatea împărțită nu vom obține venituri generale, cel

puțin egale cu acele din trecut și mai cu seamă când acele venituri s-ar micșoră. Nu putem avea, prin urmare, guvern și partid liberal, o grija mai mare decât această: grija încordată ca loturile, cari au fost date țăranilor prin toate legile precedente, ca și în forma distribuției economice și înțelepte a Casei Rurale, să devină cât mai productive.

O cât mai statornică atențiuie pentru o muncă cât mai ratională la sate, o cât mai mare rentabilitate, sau cel puțin atât cât se produceă de marea cultură și marea proprietate, iată un angajament pe care nu trebuie să-l scăpăm din vedere niciodată.

Organizațiunea birouului muncii este încă o nevoie iminentă.

Să cugetăm că dacă în alte State munca are onoarea de a fi sprijinită de un minister, munca agricolă în această țară nu are nici măcar onoarea unui biuro.

Am insistat, cu ocaziunea facerii raportului privitor la reorganizarea ministerului de domenii și am rugat, cum rog și acum, ca o condițiune a unei munci mai bine așezate, ca în ministerul de domenii să se înființeze cu personalul actual, ca și în ministerul industriei și comerțului, un biuro al muncii, unde să se centralizeze toate datele cu privire la numărul disponibil al muncitorilor

agricoli, unde și marele proprietar și cultivatorul arendaș să găsească posibilitatea să și procură, la epociile prielnice, muncitorii necesari.

E adevărat că există o dispozițiune prin care inspectorii agricoli fac rapoarte cu privire la aceasta, însă la 1 Noemvrie. Dela 1 Noemvrie însă, nici o altă relațiune care să arate modificările în numărul muncitorilor. Astfel că nimeni, în cursul anului agricol, nu are unde să-și îndrepte cererile pentru obținere de muncitori. Vă pot da o pildă: în județul Vlașca, al cărui reprezentant mă onorez a fi, s'au adus în acest an agricol 577 lucrători străini, pe cari i-am fi putut găsi în țară, dacă am fi avut un birou central al muncii; pentru că este destul să arăt că în acelaș județ, cu stăruințe costisitoare, s'au adus din țară 3.641 de muncitori români, renunțându-se chiar la introducerea muncitorilor străini, când s'au putut află disponibili în țară.

Așă dar, prin biroul muncii am putea procură proprietarilor și arendașilor muncitorii de cari au nevoie, iar muncitorilor prin înlesniri de transport cu aşă numitele *bilete de muncitori* cu preț redus, le vom da puțință să reziste afluenței muncitorilor străini.

O chestiune care interesează capital acest

Stat e punerea în valoare a terenurilor inundabile din valea Dunării. Am avut cinstea să constat în ministerul domeniilor munca asiduă depusă de inginerii noștri; am văzut lucrările serioase ce s'au făcut pentru toată întinderea Dunărei, aplicațiunile și executările fericite, atât dela moșia Statului Clinciu-Spanțov, la lacul Razelm și în delta Dunării. Când inginerii noștri vor putea să anexeze terenurile noastre productive din cantitatea de 890 mii de hectare, zona inundabilă care reprezintă suprafața a 2 județe, cele 550 de mii de pogoane pământuri cultivabile aparținând Statului, atunci vom putea zice că am repurtat o victorie *în timp de pace*.

Cifrele sunt luate din statistica oficială; în cele 890 mii de hectare se cuprinde întreaga vale inundabilă cu stufăriș și băltji. Din acestea, 83 la sută aparțin Statului, iar 550 mii de pogoane pot fi date producțiunii cât mai rentabilă.

Mi se pare o chestiune însemnată: creșterea prin muncă a patrimoniului național.

D-lor, orice se atinge de *munca națională* ne este scump, cum s'a exprimat de curând d-l Președinte al Consiliului, pentru că cea mai sigură și mai sănătoasă cale de mărire puterii Statului nostru este *ridicarea economică*.

Anglia și Imperiul german, mai mult decât Franța republicană, au dat cele mai frumoase pilde de democratism, prin legi înțelepte și umane pentru ridicarea muncitorilor, căutând să împace ceeace trecutul consacră cu ceeace prezentul reclamă.

Luptei dintre clase un viitor apropiat îi va arăta un drum mai fericit: *asociațiunea între ele*; pentrucă dacă viața individuală pare a se desvoltă prin luptă personală, puterea socială nu se întărește decât prin conlucrarea comună, care multiplică forța.

- Maximul de energie, un guvern și o țară nu le pot dobândi decât prin colaborarea tuturor claselor, tutuor puterilor de producții, și de aceea toate clasele au dreptul la protecții, tot astfel cum într'un Stat este o datorie a se înfrâna abuzul unei clase când se ridică în contra intereselor celeilalte.

Vom armonizarea intereselor claselor atât între ele, dar mai cu seamă față de siguranța și existența Statului, pentrucă puterile individuale ca și puterile unor clase, când luptă izolat, când sunt egoiste și antagoniste, devin vătămătoare intereselor superioare ale Statului, căci nesocotesc interdependența socială.

Iată pentru ce nu se mai poate concepe vreo *omnipotență exclusivă* în conducerea

unei țări, trebuind a se cedă progresului și liniștei Statului, fără care nu poate exista garanția nici unei proprietăți.

De aceea, pe lângă o mare proprietate rațională, capabilă de o funcțiune socială, la noi și națională, pe lângă o proprietate mijlocie, am desvoltat burghezia orașelor, și apărăm, cu convingere că facem bine acestui Stat, mica proprietate țărănească.

Voim a-i întinde o mână de ajutor, a o întări pe cale economică și culturală, iar luminând-o și chemând la plină și liberă viață cetățenească.

Voim întreaga operă de solidaritate națională, voim democrația luminată, sănătoasă, muncitoare și înțeleaptă, tot astfel cum în discuțiunea Adresei din anul trecut o întrevedeau și o descriau, cu măestria și mlădiera delicată a frazei sale elegante, unul din cei mai iluștrii reprezentați ai opoziției, d-l Alexandru Marghiloman, a cărui sănătate deplin redobândită, păstrează și asigură țării o viață atât de scumpă. (Aplauze prelungite)

Voim conlucrarea și conviețuirea armonică între factorii noștri puternici de producție, între muncă și capital, între proprietari și țărani; voim strânsa legătură, pe care nimic nu o poate mai puternic cimenta decât comunitatea intereselor.

De aceea, îvinuim absenteismul și luptăm din răsputeri contra arendărilor la străini.

Acestea sunt ideile care se cuprind în mare parte și în reformele făgăduite prin Manifestul dela 12 Martie 1907, reforme ieșite din nevoile vremii, reforme prin carii s'au dobândit *învoeli mai umane, o justiție apropiată, grabnică și nepărtinitoare, o distribuire înțeleaptă a proprietății și mijloace* pentru un progres mai învederat al țărănimii, atât prin *suprimarea activității trusturilor arendășești, cât și mai cu seamă prin înlesnirea obș:iilor sătești de a putea luă moșii în arendă.*

Nu poate, domnilor deputați, să lipseasnă istoriei Domniei M. S. Regelui Carol I, Cel Înțelept și Prevăzător, pagina ridicării poporului dela țară.

Cu toate acestea, dintr'o parte a Adunării s'a contestat, în totdeauna, opera reformelor: s'a zis că reformele nu se aplică, bă chiar că în urma reformelor starea țărănimii ar fi și mai rea.

Să mi se permită... Când partidele care critică această operă vor putea să facă mai mult sau totul pentru țărăname, vor fi în dreptul lor să judece măndre opera actuală.

Când însă au admis reforma și tind a o discredită, mi se pare că se aruncă semnalul dezordinei.

S'a criticat din reforme legea învoelilor, s'a criticat din învoeli izlazurile, s'a criticat comisiunile regionale.

Imi veți permite a aduce dovezi din statisticele oficiale, stabilind că legea învoelilor se aplică și dă bune rezultate, că izlazurile s'a dat în măsura posibilității, că lucrări necontenit se fac pentru hotărnicirea și distribuirea lor, că dacă sunt persoane care n'au voit a da izlazuri, acesta este mai mult un rău din partea proprietarilor decât din cauza legii.

În județul Vlașca s'a făcut 90 de oferte, s'a hotărnicit 29 de izlazuri și sunt gata a fi date sătenilor; — 13 s'a dat în posesiunea lor; 39 de proprietari au refuzat însă de a face oferte. Ce vină are legea în care, nefiind pusă sanctiune, *ne așteptăm cu toții să se răspundă cu bunăvoiță făgăduită la cerințele legii pentru izlazuri?*

S'a criticat comisiunile regionale, considerându-le ca un organ inutil; am onoarea a vă spune că comisiunile regionale au ținut cumpăna dreaptă între proprietari și țărani. Astfel, în județul Vlașca, în anume regiuni, unde Consiliul Superior fixase prețuri reduse, comisiunea regională, cercetând deaproape și la localitate calitatea pământurilor și văzând prețurile fixate față de prețurile regiunii județelor limitrofe, cum bu-

nioară în regiunea întâiu, valea Dunării, și în regiunea a patra, care se învecinește cu județele Dâmbovița, Argeș și Iltov, a ridicat prețurile unor izlazuri: în regiunea patra dela 484 lei la 640; iar în regiunea întâia dela 798 la 1.000 lei.

Prin urmare, comisiunile regionale au fost un auxiliar fericit pe lângă Consiliul Superior.

In județul Vlașca comisiunea regională și controlul judecătoresc, în baza legilor noi, au făcut *ca 26 de contracte pentru pășunat să fie reduse*; prin urmare, obiceiurile dinaintea reformelor, ale ordinei cele rele, s'au înfrânat: *10 contracte cu rusfeturi au fost desființate*. Din aceasta s'ar păre că comisiunile regionale și organele legale favorizează pe țărani, dar când voiu adăogă că în două comune: Letca și Naipu, s'au luat măsuri contra țăranoilor și au fost condamnați cei cari n'au făcut munca conform legii și învoelilor! Iată dar binele adus de reforme.

Este adevărat, date statistice complete am aici; însă nu acum este momentul a da o desvoltare mai întinsă unei probleme speciale, numai atât adăog, că, dacă sunt nemulțumiri, ele sunt de două ordine și este bine să le arăt înaintea Parlamentului.

Sunt nemulțumiri între țărani, pentrucă,

după un sistem preconizat dela un timp
încoace, arendașii și proprietarii nu le mai
dau pământ decât pentru porumb, pentru
avantaje cunoscute, iar anul acesta, din
cauza toamni celei lungi, s'au făcut întinse
culturi de grâne și nu se știe dacă în pri-
măvara anului ce vine va fi pământ ca să
se dea muncitorilor țărani cel puțin pentru
porumb. Aceasta este o circumstanță îngri-
jitoare.

Mai sunt nemulțumiri, este adevărat, în
urma aplicării legii, bunioară în ce pri-
vește aplicarea maximului.

Dar din cauza cui provin? Din cauza
legii? Legea a prevăzut un maximum, iar
unii proprietari, în loc să cumpănească in-
terecele lor cu interesele țăraniilor, deși mai
înainte aveau învoiala una din patru, au
impus maximul din lege, una și una.

Legea prevede un maximum, dar nu in-
dică proprietarilor și arendașilor ca în tot-
deauna să ia maximum dela țărani. Prin
urmare, aci nu este efectul legii, este exa-
gerație din partea proprietarilor.

S'au criticat Băncile populare ca opera
anarhică.

Cum opera anarhică? Când prin Băncile
populare săteanul a scăpat din ghiarele ca-
metei străine; când s'a economisit 50.000.000
dela țărani pentru o mai bună cultură

pământului. Să fie operă anarchică? Mie mi se pare că s'a făcut tocmai operă de ordină și de gospodăria cea mai bună. De altminteri, la ultimul Congres al Băncilor populare au participat membri însemnați ai opoziției, cari laudă și sprijină Băncile populare și cari poate în viitor vor reveni că o parte din paternitatea lor.

Brevetul inventiunii nu-l are nimeni în țara noastră, însă guvernului și partidului național-liberal îi revine meritul de a fi fondat Băncile și de a le fi dat o îndrumare sănătoasă.

Tot astfel nu se poate opri în loc evoluționea ce o determină progresele tehnice în domeniul economic industrial. Numai în anul 1908 s'au depus în industria petrolierui, în industria lemnului, a făinei și altor produse, precum și în bănci care înlesnesc capitaluri, peste 60 de milioane. Trebuie să înțelegem importanța capitalurilor străine venite în țară, dar să apreciem, cum merită valoarea factorului *munca*, ce va crește neconitenit.

Legi de încurajare industrială care să favorizeze intrarea capitalurilor sunt normale, mai cu seamă când nu mai pot pătrunde în forma împrumuturilor de Stat.

Cerem însă cu stăruință *limitarea speculațiunilor neomenoase a capitalurilor mari*,

reducerea activității nefaste a trusturilor, care au făcut atât de mare rău populațiunii sărace prin scumpirea produselor.

Scumpirea zahărului ne face în acest moment să cerem guvernului să ia toate măsurile pe care le va crede pentru stăvilirea acestui abuz pernicios. (Aplauze prelungite). Mai cerem să fie o egală îndrepătățire atât pentru *marea* cât și pentru *mica industrie*. Vedem cu cea mai adâncă mulțumire legile de prevedere socială, legile de asigurarea muncitorilor contra accidentelor; și când zic muncitori, pun în aceeaș linie pe muncitorii agricoli ca și pe muncitorii industriali.

Asemenea legi arată că ființa omenească, din orice clasă socială, a început a se prețui mai mult în epoca noastră. Mașinismul face multe victime și mutilează; câte nenorociri în toți anii la munca cu mașinele agricole; câte nenorociri în fiecare zi în fabrici, în uzine și la sondele petrolifere!

Trebuiesc asigurate viețele acelora cari muncesc necontenit pentru prosperitatea altora, pentrucă munca lor fecundează capitalul. (Aplauze).

Și permiteți-mi să spune că vrednici cărmitori ai timpului nostru nu vor fi aceia loculul lor, ci aceia cari se pierd în înălțimea

cunoască și să ajute munca roditoare a claselor de jos, care fac temelia celor de sus. (Aplauze).

Dacă ne ocupăm cu toată seriozitatea de problema muncii, nu este, v' o mărturisesc cu toată sinceritatea, pentru a ademeni sau a atrage pe cineva. Nu. Este pentrucă astfel trebuie să cercetăm o problemă de înaltă ordine de stat, care angajează ziua de mâine,

„Ordine“ necontenit, ordine, atât în presă cât și în Parlament. Mi-aduc aminte din discursul d-lui M. Cantacuzino : *ordine, ordine.*

Numai, ce ordine ? Noi înțelegem ordinea care conciliază legalitatea de astăzi cu grija și pregătirea zilei de mâine.

Legalitatea evoluează și istoria constată : că guvernele au făcut bine când au înlesnit evoluțiunea normală, au făcut rău când au lâncezit nepăsătoare și au împins la catastrofe inevitabile când s'au împotravit la prefacerile cerute de timp și împrejurări.

Pentru că misiunea statelor nu este numai poliția și administrația, pentru intangibilitatea și păstrarea perpetuă a stărilor învechite, nu ; în rolul Statului mai intră și înlesnirea progresului, ocrotirea forțelor celor mulți dar slabii, pentru a le da vigoare și a le transformă în energii cât mai nume-

roase și mai utile intereselor superioare ale țării.

Toată lumea vrea ordine și noi vrem ordine; însă, era ordine de progres și ordine reală, ordinea dinaintea reformelor?

Cine privește înapoi, sau cine dorește restabilirea acelei ordine, dorește restabilirea celei mai crunte dezordini, fiindcă nu trebuie să ne ocupăm numai de chestiunea creșterii producțunii, trebuie să avem în vedere *elementul om*, care însemnează mult în producțune, ca și *împrejurările cari îl strivesc*, și cine nu remediază la acestea, nu exercită în toată complexitatea și deplinătatea sa, rolul și misiunea modernă a Statului.

Să nu fim avizi de ordine prin apăsare, ceeace deprinde poporul cu umilință; să dorim ordinea în libertate, ordinea prin lumină, ordinea prin educație, iar nu ordine orientală, ordine prin închisori, ordine prin siluire. (Aplauze).

Voim ordinea unei armate de oameni liberi și disciplinați, cari să meargă cu drag când va fi drumul la jertfă, dar și cu speranță ca să revină în glorie; iar nu ordinea unei cete de sclavi, pe care să nu o mișcăm decât cu sfârcul biciului, ca în urma sbandei să fie readusă din nou în robie. (Aplauze).

Nu vom pune baza adevăratei ordine reale și de progres, decât când vom fi ajutat să întărim țărăniminea și muncitorimea, înlesnind lărgirea cercului clasei mijlocii, clasa tampon, care să paralizeze sforțările dintre extreme.

Când vom avea o țărănimie luminată, când conștiința națională va fi pătrunsă în straturile profunde ale poporului, atunci vom ajunge la ordinea cea mai durabilă, atunci, și numai atunci, se va ridică întreagă și liberă ființă României, cu viață mare și suflet nou, pentru îndeplinirea tuturor ideilor lor sale.

Atunci vom fi la răscracea istorică de unde ni se vor deschide drumurile către orizonturi largi și luminoase. (Aplauze).

Aceea este ordinea pe care trebuie să o dorim.

Suntem și noi apărători ai ordinei în Stat. Am cerut toți de acord și cerem guvernului măsuri severe în contra oricărei mișcări anarchice; să fie reprimat cu cea din urmă energie orice atentat cu caracter revoluționar.

Propășirea și liniștea acestei țări nu pot fi lăsate pradă agenților dezordinei și ai distrugerii.

Cred că nimeni nu contestă că guvernul,

într'o împrejurare recentă, și-a făcut întreaga sa datorie.

Decât, simplă întrebare: Este zel pentru ordinea, pentru liniștea și pentru independența politică a acestui Stat, când se face apel la străini pentru chestiuni de ordine internă? Sau este numai exagerație în alegerea armelor de atac între partide? Dacă apelul la străini este arma cu care se urmărește răsturnarea guvernului, trebuie să convenim cu toții că într'un Stat liber este una din cele mai inofensive.

Lupta contra guvernului trebuie privită în față; este lupta în contra partidului național-liberal, care trebuie nu numai să îngrijească *aplicațiunea reformelor* — aceasta fiind o parte a misiunii — dar este dator să nu părăsească reformele, abia născute, în mâini presupusiv nu tocmai amabile cu ele. Partidul național-liberal are însă un program dinaintea reformelor, și în acel program sunt puncte încă neaduse la îndeplinire ca și îndrumări nouă, pe cari suntem datori a le cercetă.

Mesagiul Tronului se ocupă de legi rămasă din sesiunea precedentă, în care intră *colegiul unic la județ*, și adaogă în altă parte: *o mai dreaptă împărțire a sarcinilor*. Acestea sunt probleme cu însemnatate capitală în

Stat, cări pot ține un guvern în activitate, nu numai o sesiune, dar încă multe.

Colegiul unic va fi desigur experiența, practica și educațiunea, cu un sistem care poate premerge întinderea dreptului de vot.

Aceste chestiuni îmi veți permite a le prezenta cu rezervele care trebuie să mi le impun, dat fiind că atât asupra uneia, cât și asupra celeilalte opiniunile ce voi emite n'au decât garanția personală. Le voi trata aşa cum merită într'un corp atât de ales, adică cu toată sinceritatea și cu toată seriozitatea ce o comportă.

Nu trebuie a se considera chestiunea colegiului unic la județ ca o chestiune inutilă, pentru că practica aceasta s-ar fi făcut în alegerile comunelor rurale, fiindcă acolo nu este decât o parte a națiunii, iar în colegiul unic, aşa cum proiectul o spune, sunt toate forțele sociale în contact și nu este acelaș lucru a se lăsa singură pătura de jos, sau a se confațui cu stratul luminat, ca, punându-se în acord, să ia direcțiunea cea mai bună.

Iată pentru ce nu găsesc nici o asemănare între practica făcută până acum la comunele rurale și între practica pe care o indică *colegiul unic*.

Dar mai departe: o chestiune cu privire la întinderea dreptului de vot, chestiune

mare cu caracter constituțional, chestiune care nu se știe cât va aștepta, pentru că nu se știe când se va găsi oportun să se provoce o revizuire a Constituției, pentru a avea un cât mai perfect regim reprezentativ. Chestiunea se impune fiindcă din programul partidului face parte *votul universal*.

Intrebarea este aceasta, și o spun cu convingerea că-mi fac datoria chiar înăuntrul partidului din care fac parte:

In starea actuală de dezvoltare culturală a țării, ne întrebăm: trebuie să preferim *sufragiul universal* fără nici o rezervă, fără nici un corectiv, sau trebuie să ne oprim acolo unde Constituținea belgiană, Constituținea noastră de origină, s'a opri prin modificarea dela 1893?

Putem pretinde, vă întreb, că avem o situație culturală superioară Belgiei ca să putem pretinde a o întrece printr'o mai largă reprezentare?

Chestiune?! Să reflectăm matur...

După modesta mea părere, — și am avut grija să vă spun de mai înainte, — am făcut progrese însemnate în învățământul dela orașe și în învățământul superior, dar suntem destul de înapoiati în învățământul dela țară.

Până când va veni timpul reformei, voi indică, după părerea mea, nevoie urgentă,

Ne trebuie la țară, cât mai de grabă, clădiri școlare și personal învățătoresc bine pregătit. Clădirile actuale sunt neîncăpătoare și ruinate.

La noi ar trebui un învățământ intensiv la țară în timpul iernii, când populațiunea e liberă, căci în timpul veii și adulții și copiii sunt luați la muncă.

Nu pot să aduc destule laude atât *școlilor de adulți* făcute în toate părțile, *cercurilor culturale*, *ideii învățământului elementar în cazarme*, pentru ca nici un oștean, ca nici un om adult să nu rămână fără învățatura *scrisului și ceturtilor*. Este o bună politică școlară aceea care pregătește țărăniminea pentru dobândirea celei mai reștrânse capacitați pe care o implică dreptul de vot.

Prin urmare, chestiunea palpitantă a acestui moment e școala, școala la țară.

Orcâte jertfe ar face guvernul pentru școli la țară, elementare, practice sau agricole, nu va fi în zadar. Țara va învia și se va ridică, pentrucă în școală se pregătește viitorul Statului.

Lumina nu a pătruns încă în stratul adânc al acestui popor, care cere drept la viață.

Nu mai ajunge soarele care abia răsare, neatingând cu razele lui reci decât piscurile

sterpe și pleșuve, lăsând întunecate văile și câmpiile mănoase. (Aplauze).

Tara aşteaptă și va binecuvântă soarele care, ridicându-se, să răspândească lumina și căldura vieții în toate părțile, în toate colțurile, în toate colibele, unde până acum nu a fost decât întuneric și suferință. (Aplauze).

A doua chestiune este: o mai dreaptă împărțire a sarcinilor. Aceasta se leagă direct cu chestiunea financiară.

Mesagiul ne învederează menținerea principiilor care au servit pentru așezarea bugetului de nouă ani începând cu 1898. Are o importanță această dată, căci se recunoaște prin Mesagiul că atât stabilirea cât și siguranța actualei noastre stări financiare, se datorează și atârnă de păstrarea acestor principii.

Ni se aduc aminte deficitele cari au făcut epocă în anii 1899 și 1900; ni se aduce aminte imprumutul forțat; ni se aduce aminte dezastrul finanțier ce ne amenință; ni se aduce aminte chestiunea Hallier, chestiune dureroasă pentru independența politică și financiară a acestui Stat.

Atunci d-l Dimitrie Sturdza, pătruns de greutățile momentului, încrezător însă mai mult decât șefii celorlalte partide în puterea de rezistență a națiunii, a făcut apel la țară și ne-a salvat prin noi însine. De atunci

datează și de atunci începe epoca celor nouă ani de stabilitate financiară, de atunci bugetul s'a menținut astfel, încât cheltuelile au fost acoperite cu veniturile ordinare și s'a soldat mai totdeauna cu excedente din ce în ce mai însemnate.

Pentru a aprecia și mai adânc cele cuprinse în Mesagiul Tronului, este destul să ne gândim la cei zece ani cari au precedat anul 1899—1900, în cari bugetul Statului la cheltueli a crescut dela 161.000.000 la 229 milioane, iar datoria publică dela 790 milioane la 1 miliard 300 de milioane.

Iată ce se petrecuse în cei zece ani, atunci când bugetele Statului, cum bine scrie d-l Panu, pluteau în aer, neavând nici o bază științifică financiară.

Cheltuelile de atunci găseau justificarea lor poate în nevoile Tânărului nostru Stat și mai cu seamă în a face respectată independența ce o dobândisem de curând, tot astfel cum se justifică acum *cheltuelile făcute cu noile organe create în urma reformelor*.

State mari, Germania, Anglia, cari au vederi financiare circumspecte, cari au organizări complete în toate ramurile de activitate, și încă atunci când doresc să dea avânt pentru progres, sau când îngrijesc de

un viitor mai bun, luptă cu greutăți finan-
ciare și bugetare.

Cheltuielile Angliei în 10 ani au crescut
cu 107%, iar ale Germaniei cu 78%, pe
acelaș period.

Tot asemenea guvernele noastre au văzut
că țara, cu încredere și cu speranță, acordă
sumele necesare nu numai pentru cheltuieli
productive, de căi de comunicațuni sau de
exploatari rentabile, dar dintre cheltuieli
permanente, cu cel mai mare drag pe cele
cerute de *apărarea națională*. (Aplauze).

D-lor, situația bugetelor cu excedente
va mai dura încă.

Pentru ce? Pentru că intervin circum-
stanțe economice noi, cari vor ajută creș-
terea avuției generale. Avântul pe care-l ia
industria, o îngrijire cât mai mare și o în-
drumare a proprietății mici și mijlocii către
o producție cât mai abundentă sunt con-
diții care pregătesc prosperitatea econo-
mică a acestei țări. Apoi, State mari de
peste Ocean și cari mai înainte nu între-
buințau pâinea ca aliment, acum fac cereri
noui și mari; creșterea populațunii în Sta-
tele europene cari nu mai pot satisface
consumația internă cu propria lor pro-
ducție agricolă, toate acestea sunt indi-
cații că prețurile grânelor noastre, dacă
nu vor crește, se vor menține.

Ingrijind de aceste două ramuri de producții, *agricultura și industria*, Statul nostru poate fi sigur de situația financiară a viitorului.

De aci nu urmează, să sporim cheltuielile. E timpul să ne gândim la încetarea creațiunilor, de noi funcționari. Să menținem și să îmbunătățim chiar situația celor actuali, a acelora cari sunt trebuincioși, cu sporul ce va rezulta din reducerea si-necurelor și atâta tot.

Dar trebuie să ne oprim aci, pentru că este îngrijitor.

In anul 1908 am avut un număr de 113 mii de funcționari cu 137 milioane lei salariu. In 7 ani numărul funcționarilor ministerelor s'a îndoit. Înmulțirea funcționarilor, nu corespunde decât foarte rar vreunei nevoi reale, dar constituie mai totdeauna satisfacționi electorale. Este timpul cred, să ne oprim. Am avut onoarea să particip în comisiunea financiară care a fost convocată, în cursul verii, atunci când seceta amenință și când situația financiară părea îngrijitoare. Toți au cerut să se remedieze, acolo unde se găseă, partea cea vulnerabilă a bugetului.

Partea vulnerabilă era numărul mereu crescând al funcționarilor.

Experiența s'a făcut și nu pentru întâia

oară s'a spus, ca să nu mai punem înainte punctul de vedere politic, scăpând din vedere prosperitatea Statului.

Când este secetă, fie când ploaia nu vine la timp, fie când vântul bate și usucă atunci bugetul nostru plăpând se impresionează.

Ei bine, d-lor, am dorî un buget al cărui echilibru să nu se mai impresioneze după vânt și după ploaie.

Ne trebuie un buget cu bază sigură, un buget real.

Ca să avem acest buget, am spus-o în comisiunea financiară și o spun înaintea Dv., trebuie să ne hotărîm *la reforma impozitelor*.

Nu se poate o alta alcătuire reală, din punct de vedere finanțier, nu se poate o altă bază certă decât aceea care va rezulta dintr'o constatare complectă a venitului general.

Chestiunea reformei impozitelor, îmi închipuiam că o riscam atunci când în comisiunea financiară îmi permisesem a o propune; am constatat însă și constat mai cu seamă din Mesagiu, care conține aceste cuvinte: „*Să a răspunde la principiile de dreptate în impunerea sarcinilor*”, că această chestiune delicată și dificilă e la ordină zilei și afirm că se studiază cu amanunțime, se adună statistice, ca din co-

ordonarea lor să se tragă toate consecințele asupra celui mai bun sistem aplicabil în țara noastră sau cel puțin pentru modificarea unor dări directe.

Incontestabil, impozitele indirecte, impozitele de consumație și monopolurile ce apasă mai mult asupra populaționil sărace, dând 50% din totalul bugetului, iar dăriile directe numai 15 la sută, lesne se poate întrevedea care va fi baza unui mai bun sistem impozitar. Desigur, reforma impozitelor va pleca dela baza unei mai bune așezări a impozitelor directe. Ar fi un sistem : impozitul direct moderat, pe venit și pe avere, cum se practică în alte State. Acest impozit ar oferi o bază impozabilă stabilă și nesupusă fluctuațiunilor care să poată înrâuri asupra bugetului general.

Impozitul ar fi și mai echitabil și mai rațional, ar fi chiar impozitul tip al științei financiare, pentru că se alimentează și crește în proporție cu sporirea avuției generale.

Economiștii cari încă sprijinesc impozitul personal invoacă rațiunea care guvernă în timpul feudalității, când multimea plăteau iar privilegiații se bucurau, sistem care a strălucit în proporție cu sporirea avuției generale.

Acestei rațiuni simpliste și lipsită de umanitate, față cu aceia care deabia își ago-

nisesc strictul necesar, i se opune *prudentia economică* care cere menajarea forțelor celui slab.

Obiecțiunii ce se face că, cu cât vom impune mai mult pe muncitori, cu atât le vom da un stimulent mai mare, pentru a produce mai mult și mai bine, spre a dobândi un spor de salariu cu care să preîntâmpine sarcinile traiului din ce în ce mai greu și mai scump, i se opune *limita puterii de rezistență a omului*, care nu se poate încărca peste măsură decât sub condițiunea de a-1 strivi și a-l ucide zilnic; iar postulatului că impozitele indirecte sunt cele mai preferabile, căci sunt cele mai suportabile, percepându-se în fiecare zi treptat și neputând da naștere la nemulțumiri mari, vom răspunde că într'un Stat civilizat și democratic trebuie să inceteze orice disimulare, cetățeanul trebuind să știe limpede și dela început cât datorește Statului.

Problema unei mai bune așezări a impostelor preocupa State cu sisteme impostare mult mai perfecționate.

Anglia, Germania, Franța sunt ocupate de aceleași probleme; dar noi? **Să impun numai câteva întrebări** pentru vedea utilitatea reformei. **Noul drept impozitul personal** egal pentru

toată lumea fără nici o deosebire de forță contributivă ?

Este drept ca numai unele venituri mobiliare să fie impuse, iar altele, tot atât de importante, să rămâie absolut neatinsse ?

Dar stabilirea licenții, dar a dreptului de patentă ?

Totul, totul cere reformă. De aceea ar trebui stabilit venitul general al contribuabililor și impozitele să nu ceară decât din ceeace poate da fiecare *după avere*, conform facultăților contributive și fără a se atinge strictul necesar.

Am atins chestiuni de organizațiune internă.

Imi veți permite câteva cuvinte numai cu privire la politica noastră străină.

Popoarele trebuie să preamărească timpuurile noastre când, în locul răsboaielor care altădată sdruncinau atât de des Statele, acum toate sforțările politicei internaționale, prin alianțe din ce în ce mai puternice, tind la menținerea păcii.

Trebue să recunoaștem că politica noastră externă față cu împrejurările prin care au trecut Statele vecine a fost condusă cu prevedere și demnitate; că deși sprijiniți de o armată al cărei prestigiu a fost înalt prețuit, totuși politica noastră externă, departe de a fi fost provocătoare sau agre-

sivă, a fost din contră, bine cumpănită totdeauna orientată către pace. S'a dat doar vada celui mai deplin tact, apărându-se ceea ce destotrivie punctul nostru de vedere în încheierea unei convențiuni comerciale cu Austro-Ungaria, convențiune ce cu încredere aşteptăm a ne fi prezentată.

Cu cât un Stat este mai în stare să a-și apără și să susțină cu mai multă vigoare drepturile sale legitime, cu atât merită și dobândea concursul și stima celorlalte State.

Dacă independența guvernelor în privința chestiunilor de ordine internă este o dogmă de drept internațional, în afară de acest principiu mai este și principiul unei vieți proprii și neapăsate a oricărei naționalități dintr'un Stat, și dacă ne-am găsi printr'o întreaptă politică legați de vreun pact de siguranță reciprocă, *mai cu seamă atunci*, trebuie să ne aducem aminte că legăturile dintre State nu pot să fie fecunde și durabile decât cu *cea mai dreaptă reciprocitate* în respectarea intereselor.

D-lor deputați, dacă mai niciodată cărnicul nu arată călătorilor care i-au încredințat viața și destinele lor, cari sunt semnele orientației sale și steaua polară către care cată necontentit, este datoria lui să tacă,

păstrând direcțiunea către țelul depărtat... acela este idealul nostru.

România are un mare ideal întemeiat pe misiunea și drepturile sale istorice.

Idealul nostru care nu poate fi ursit să zacă pe veci ca într'un mormânt, peste care s'ar păreă că au început să crească florile uitării ; *marele nostru ideal*, ce este păstrat cu sfințenie în tăcerea celui mai tainic altar, care este inima noastră, unde licărește zi și noapte și nu se va stinge niciodată candela *naționalității*. (Aplauze prelungite).

CULTUL ENERGIEI

*Conferință ținută la Ateneul Român
din București.*

CULTUL ENERGIEI

*Conferință ținută la Ateneul Român
din București*

*Trăim într'un secol de lumină, de muncă
și de energie.*

Secol de lumină, secolul radiului și al razelor Röntgen, ca un simbol, că lumina care străbate corpuri masive și opace, va trebui să pătrundă însfârșit și în masele intunecate ale poporului.

Secol de muncă intensă, în care milioane de lucrători se trudesc să dea omenirii spre folosință pământul și sub-pământul, apa și sub-apă, electricitatea și drumul în aer,... munca biruitoare, istorul dreptului la un traiu omenesc și mai bun pentru poporul de jos.

Secol de energie, pârghia ce a ridicat pe om dela starea nenorocită a ființelor sălbatece și goale, la civilizațiunea modernă.

In adevăr, omul primitiv, slab în fața puterilor naturii, ca : trăsnetele, cutremurul,

vântul și marea, speriat, le adoră pe toate, contopindu-le în *cultul zeilor*. Il îngrozează lumea ce îl înconjură și atât i se păreă de searbădă și de supusă făptura sa, forțelor immense și eterne pe care nu le putea înțelege, încât renunțând la voință și acțiune, îngenuchiă extaziat și amortit în visările Nirvanei.

Lumea veche, lumea budistă, privește energia ca o vanitate, iar viața ca o luptă în care omul intră cu credință că va ieși învins; că e mai bine a sta decât a munci, mai dulce a dormi decât a sta și chiar mai bine a muri decât a dormi. Acesta e drumul spre negațiunea vieții și moartea de bunăvoie; este otrava asiatică distilată de filozofii pesimisti și răspândită în lumea noastră. Nici-o picătură din acea fiolă neagră să nu pătrundă în inima generațiunilor noastre ca să nu stingă flacără prețioasei energii.

Energia a făcut pe om să priceapă și să supună forțele firii care îl îngrozeau la început.

Oceanele, cerul, electricitatea, zeii răsburători de altădată, au devenit acum cei mai buni tovarăși ai omului.

Numai muncindu-se și frământându-și mintea necontenit, a putut omul înțelege natură și pe sine însuși, pregătind *cultul*

energiei personale, eșit din încrederea în noi însine.

Omul simți, că în el e energie dela soare, că scânteile ce licăresc din minte mișcă ființa noastă materială, că supremația minții precedează supremația forței, că pentru cea mai complectă armonie în acțiune trebuie o minte luminată și luminoasă într'un corp sănătos, capabil de a concentră și radiă energie.

* * *

In Grecia antică s'a celebrat cultul energiei intelectuale și fizice. In festivitățile naționale se încununau filozofii, poeții, oratorii, artiștii și atleții.

Bravii din Crotona primiau onorurile patriei ; sculptorii își disputau cinstea de a-i imortaliză și trăește în istorie Milone din Crotona ; iar tinerii Spartani, crescuți la școala energiei, au meritat templul neperitor la Termopile.

Insă Grecia numai după supremația intelectuală a secolului lui Pericles, secol de lumină, de cultură și de ideal elen, având supremația energiei marelui Alexandru, care cucerî un imperiu până la Indii, ducând astă de departe o civilizație.

* * *

Romanii, cu conștiința vigoarei înăscută, mândri, cu patimi înfrâname, cum erau înainte de imperiu și aşă cum îi făcuse moravurile lor rustice, cu forță atletică și minte sănătoasă, au dat severe și ilustre consulate ori dictaturi, și au câștigat faimoase biruințe prin neînvinsa lor energie – al cărei cult la Romani era organic.

Insă și Roma, numai în urma dezvoltării intelectuale, care atinse culmea strălucirii în secolul lui August și nu mai întemeind ideia de ordine și lege, văzù ridicându-se energia lui Caesar care coprinse vasta împărătie romană.

Amândouă aceste mari evenimente istorice: imperiul lui Alexandru, împins de cultura elină și a lui Caesar, ridicat din severa cugetare romană, purtau încă germanii vieții întunecoase a omului primitiv, sintetizată în practica nemiloasă și brutală a zdrobirii aproapelui și chiar a fratelui.

Lumea rătăcea încă în negură trecutului și nu voia să recunoască frăția tuturor oamenilor.

Atunci apărù scânteia divină, steaua dela răsărit, izvorul de lumină, Isus Christos, care vesti lumii: iubirea aproapelui.

Din nouă și mare învățătură eșită din toate suferințele lumiei, pornì energia apostolilor, jertfa martirilor și avântul cruciate-

lor pentru triumful credinței creștine; iar din ideia fraternității abia după 18 secole, pe pământul generos al Franței, se înălță soarele *libertății și cultul rațiunii*, care afirmă *cultul energiei individuale* printr'o mare revoluție.

Din acest mediu de idei, mișcat de cultura răspândită de enciclopediști mai înainte, se ridică în numele libertății și fraternității *energia lui Napoleon*, care creia un imperiu.

Totdeauna — *mens agitat molem* — energia luptei a fost precedată și determinată de *energia intelectuală*, care se infiltrează în masse prin cultură și nu așteaptă decât scânteia energiei unui om exceptional ca Alexandru, Caesar, sau Napoleon, spre a se făptui mari evenimente istorice.

* * *

Printre statele moderne, în Anglia strălucesc *cultul energiei* în serviciul unui mare ideal care este: *tăria valorii personale fizice și morale*, însotită de *ridicarea demnității ființei omenești*. Deviza e: **Self-help** adică *ajută-te tu însuți*.

Educațiunea engleză pregătește generații energice, cu belșug de sânge arterios, agere pentru luptă și gata pentru stăpânirea oceanelor.

Acolo sunt tineri cu vigoare combativă, cari caută prilejul să da piept cu primejdia, când traversând înnot strâmtorile mărilor, când agățându-se de piscurile înghețate ale Himalaiei, când vânând fiare sălbaticice prin pustiurile fierbinți ale Africei, când călătorind printre banchizele nordului, când apropiindu-se cu îndrăzneală de craterile vulcanilor.

Acolo este exuberanță de forță la dispoziția vieții.

Astfel se formează acele caractere tari și oțelite, care impun libertatea, demnitatea și drepturile omului.

* * *

In Statele-Unite americane însă, se desfășoară cea mai intensă putere de muncă pe care a cunoscut-o omenirea.

Acolo înflorește fordmidabila energie individuală care constituie fondul cugetului american, furia muncii robuste, gândul neclintit și contagios al dominațiunii.

Americanul, ori străpânește o lume ca pe o mașină de producțiu, ori este absorbit și zdrobit în angrenajul ei.

Firi hotărîte de conducători, dacă nu pot fi șefi de State, sunt regi de trusturi : regele petrolului, regele aurului sau regele oțelului.

Pentru afaceri — *bussines* — uită americanul toată lumea. Munca încordată îi ferăcă gândul, care se transformă și se înalță din acțiunea și energia dela care purcede. Prioritatea, o are acțiunea, din care cugetarea rezultă ca ceva normal, ca o formulă reflectată.

Luptăm, zic ei, cu credința, că avem sfirea celui ce voim a deveni. Autosugestia succesului este doctrina americană exprimată prin cuvântul *bluff*. Acolo voința stăpânește inteligența.

Numai astfel, printr'o superbă și rapidă evoluție economică, Statele-Unite au adunat o enormă bogătie materială.

Însă marile energii de acolo, preocupate până la exaltație de câștig cu orice preț, nu mai văd, nu mai respectă și nu mai cruță nimic împrejurul lor; de sentiment sau milă se ocupă prea puțin.

Muncitorul e privit ca o unealtă de care nu se interesează decât atât cât e forță utilă. Cine a căzut strivit și infirm este o rămășiță nefolosităre și inertă, care împiedică mașina lumii; cine a îmbătrânit e o roată tocită ce trebuie scoasă din uz. Acolo e masacrul vieții lucrătorilor, și realizarea tipică a omului exclusiv supra-activ, cu suprimarea simțurilor delicate, înălțate de cultură și morală. Acolo e omnipotența forței,

violente și brutale, pusă în serviciul egoismului ei dintr'un amalgam de orgoliu și ambițiuni nemăsurate. E un abis între omul energetic dar generos către alții și între un flagel distrugător al dreptului și vieții altora.

Adevăratul progres către care tinde energia contemporană nu consistă numai în mașini, numai în mercantilismul trufaș care face atotputernicia câtorvă, ci în ridicarea cât mai sus a simțului de dreptate și moralitate pentru toți.

Nu numai câștig și afaceri, dar și ciuște și umanitate, fără care omenirea reintră în sălbătecia din care a ieșit.

Bariera rapacității trustului e dreptul la viață a celor mulți, și poartă un stigmat indelebi cine ridică puțința de a trăi celui mai slab.

În viață nu strălucește numai ceea ce este utilitar și idealul nu se poate țărmuri numai în dolari și bogăție. Este o Evanghelie mai mare și mai sfântă decât Evanghelia aurului.

America cu fizionomia robustă, America bogată, are de acum să străbată drumul înainte al evoluției sale intelectuale, care să o tempereze cu ceea ce este umanitar.

America va trebui să se înalte dela instinct la inteligență, căci numai prin cultura

minții și a sentimentelor se pot domoli por-nirile egoismului organic.

Statele unite au simțit această nevoie. Mi-liardarii se întrec a fondă instituțiuni cul-turale, reflectând poate la ce le-a lipsit în viață pentru a fi fost mai buni și mișcați încă de remușcarea conștiinței, care turbură pe om către sfârșit, când măsoară succesul său cu mormanul jefuitor vieții altora.

Fără îndoială e mai frumoasă figura lui Mecenas, decât tipul hidosului Scaur din Fântâna Blanduziei, a marelui nostru Ale-xandri.

Liota de sclavi din epoca păgână, sau ce-tele de muncitori din zilele noastre, tratate fără nicio milă de trusturile americane, e semnul aceleiași sălbătecii crude care u-inilește numele de om.

De când divinul Crist a spus înălțător lumii ce rătăceă în intuneric, că oamenii sunt frați și să se iubească unul pe altul, s'a schimbat idealul vieții.

A crede altfel, ar fi că delicateța sen-timentelor fraterne pe care de două mii de ani, Creștinismul le cultivă în noi, să ră-mână tezaur pierdut pentru omenire și să ne găsim reîntorși la starea brută a omului primitiv.

Aceasta nu se poate. Castellar a zis stră-

lucit : Mare e cultul forței, dar mai mare e cultul iubirii.

De aceea : cultul energiei solidare și umane, da ; Cultul sălbăticiei, nu.

* * *

In fiecare din noi, viața este rezultatul educațiunii noastre din fiecare clipă, din fiecare zi.

Cu ce ne-am deprins, ce ne stăpânește ? Marele vițiu : *egoismul*, sau marea virtute : jertfa de noi însine ?

De aci atârnă direcția în care se îndreaptă și se consumă întreaga noastră energie.

Sunt egoiști sau altruiști ? Avari sau generoși ? Cârtițe sau eroi ?

Eroul, iată idealul ; el este cel mai desăvârșit altruist ; în el culminează energia și sacrificiul pentru alții, când sfărâmă zilele instinctului de conservare.

Valter Mărăcineanu știa bine ce jertfește pentru patrie, când ridicându-se pe redută înfipse drapelul nostru, strigând : *înainte !* — în fața gloanțelor ; un gest, un cuvânt, iată elocința eroului, care căzând, înăltă în neam către ideal.

Eroii apar ca fulgeile, atunci când peste zilele intunecate și înăbușitoare, monotone și trândave ale vieții obișnuite începe a sufla vîforul prefacerilor istorice : *războaiele și*

revoluțiunile, cari răstoarnă, dar și purifică.

Fapta eroilor e, cum s'a zis, ca sunetul unei coarde de harpă, care face să răsune coardele apropiate, vibrațiunile transmițându-se cu atât mai departe, cu cât mișcarea inițială a fost mai energetică.

Pilda eroilor e sugestivă. Tânărul *Caesar*, zise contemplând statuia lui *Alexandru cel Mare*: „La vârsta mea, acesta cucerise lumea“. De atunci ca inspirat cătă și visă împărăția; iar *Napoleon* avea credința că întrupează pe amândoi:

* * *

Pe lângă energia eroilor celebrați în istorie, eroi cari dărâmă tronuri, umilesc regii și sfâșie popoarele, ipnotizează și domină conștiințele în secoli, mai sunt eroii energiei anонime, cari își dau vigoarea și viața pentru binele lumii, cari se trudesc și pier în fundul minelor, în iadul uzinelor, purtând pe față și pe corp urmele muncii istovitoare, rănilor și schilodirile groaznice.

De câtă iubire și recunoștință e demn omul îmbătrânit și zdrobit, care și-a închinat toată viața muncii!

Și aceștia sunt eroi, dar decorațiunile lor rămân rănilor și mutilațiunilor, iar gloria: disprețul și uitarea.

Numai poetul îi plângă:

— „Câți eroi lipsiți de slavă
 Nu dispar din lupta asta nesfârșită și grozavă
 Și sub vijelia soartei câte inimi asuprite,
 Câți martiri... pe care vremea și uitarea îi înghite.“
 Iertați digresiunea — în epoca noastră poate
 supără apologia celor mici.

* * *

In istoria lumiei, Italia a dat un model de energie, — pe Cavour — omul celei mai profunde încrederi în puterile sale proprii. Când lăsa gradul său de locotenent de geniu, nota în memoriul său întrebarea: „Care va fi rostul vieții mele pentru ridicarea patriei?“ A răspuns istoria: mare și admirabil, căci din micul Piermont porni scânteia și energia ce făuri Italia.

Când în frageda tinerețe scria în Diariul său secret: „Parcă văd lucind ziua când voi fi primul ministru al acestei țări“, știă la ce încordare își încuină toată energia și viața. Cuvântul i s'a împlinit, istoria mărturisește cu câte jertfe și cu câtă strălucire.

Când Cavour, care lucră douăzeci de ore pe zi, proiectă un tunel care să spargă Alpii și să lege cu orice preț, Italia cu Franța, mulți îi obiectară:

- Dar sunt greutăți foarte mari.
- Nu e nimic, răspunse, să le învingem, iată meritul.

- Dar suntem mici, replicară.
- Nu e nimic, să devenim mari. Iată răspunsul omului hotărît, și muntele Cenis fu pătruns de geniul energiei.

Cavour avu o viață de luptă în toate clipele. Ori zile de izbândă care să deschidă calea altor lupte pentru mai înalt ideal, ori zile de înfrângeri care făceau absolută reînceperea luptei.

Energia îi oțelise caracterul.

Avea credință că va învinge, că picăturile de sânge jertfite rodesc; avea curajul să înfrunte toate furtunile împrejurărilor, și astfel luptă și biruiă.

* * *

Dar noi Români, n'am desfășurat energie seculară?

Două mii de ani, viața încercată a neamului nostru a fost îndelung sir de lupte și dureri, în care au strălucit eroii noștri, împotrivindu-se cu vigoare când barbarilor cari treceau ca un vifor peste țară, când stăpânirilor străine ce cu cruzime voiau să stingă orice urmă de viață națională.

Mulți au vrut să ne sugrume, dar suntem mai vii; sau să ne îngenuche, dar suntem mai sus.

Ne-am păstrat neamul în secoli și l-am apărat cu înversunare. Eroii noștrii: *Mircea*,

Ştefan și Mihaiu luptau înflăcărăți de credința creștină, căci această credință făcea legătura și tăria Românilor de pretutindeni. Mănăstirile de ei lăsate sunt simboluri care mărturisesc idealul nostru de veacuri. La Plevna și oriunde, am apărat și vom apăra idealul nostru.

Regele Carol, viteazul dela Plevna, a intrupat cu mândrie energia neamului.

Când Marele Duce Nicolae, intrând pe neașteptate cu oștirea rusească în țară, se grăbi a publică o proclamațiune către Români, Domnitorul nostru protestă:

— „*Numai eu sunt în drept a mă adresă poporului meu*“.

Când mai târziu tot acelaș Mare Duce, după ce nu recunoscuse ajutorul dat de armata noastră la Nicopole, ceru Domnitorului ca trupele române să escorteze 7.000 prizonieră turci, îi răspunse :

— „*Demnitatea armatei române se opune absolut a se însărcină cu conducerea unor prizonieri pe care nu i-a făcut.*“

In urmă chiar, după ce Rușii amenințăți făcură apel la ajutorul nostru, Tânărul nostru Domn arătă o supremă energie, într'un moment solemn :

In quartierul general rus la Gorni Studen, Marele Duce întrebă pe Domnitorul nostru : *Dacă are intenția să comande însuși*

trupele sale. — La care i se răspunse hotărît : „*Aceasta se înțelege dela sine*“.

La obiecțiunea Marelui Duce, că se prezintă dificultăți, căci Domnitorul n'ar putea fi pus sub comanda unui general rus, i se răspunse cu mândria unui Hohenzolern :

— „*Desigur aceasta este imposibil.— Mai lesne pot fi zece generali ruși sub ordinele Mele.*“

Impăratul Alexandru, asistând în tăcere la acest dialog, prețuî pe omul mare, îi încredință comanda trupelor de înconjura-rea Plevnei, și faptele au dovedit valoarea eroului nostru.

* * *

Mai avem o comoară de energie nese-cată, o lume scumpă, pe care n'o iubim și n'o cunoaștem în deajuns : *sunt frații noștri din Transilvania*, cari de atâta amar de vreme păstrează neatinsă limba și neamul, prin biserică și școală.

Nu i-au putut înfrânge, nici îndoi toate împilările și ororile acelor cari îi socotesc numai ca : misera plebs contribuens. Peste frații noștri apasă totdeauna birul de sânge în războaie, căci cu ei se fac primele rânduri ce intră în foc, și tot peste ei apasă dajdiile grele, amenzile și închisorile.

Câte suferințe uitate !

Cine își mai aduce aminte de jertfele episcopului *Ion Inocențiu Clein*, care dobândi *Blajul* pentru cultura românească, pentru că apoi urgisit să moară zdrobit de măhnire la Roma!

Câți știu bine vitejia lui Horia, care, cum zice Bălcescu: „*Inmuiă securea în sânge dușman și scrise cu ea programul revoluționilor viitoare!*“ Cine își mai reamintește de *Avram Iancu, craiul munților și bravii Moți*, cari pe piscurile uriașe făceau să trăiască liberă naționalitatea română, făcând să răsune acolo sus, d'asupra norilor: „*Deșteaptă-te Române!*“

Câți mai evocă pilda energiei *Doctorului Rațiu*, luptele lui pentru *ideia cea mare*, până la crearea partidului național, al cărui ilustru președinte devină.

Cine mai păstrează în minte figura lui impunătoare, când în procesul Memorandumui, zicea răspicat Judecătorilor:

„*Drepturile unui popor nu se discută, ci se afirmă.*“

Câți cunosc stoicismul cu care el respinse indemnul de a trece în țara noastră, spre a scăpa de temniță:

— „*Ce-ar zice multimea care suferă, întâmpină marele om, când eu azi fug? Fuga nu este pilda bună, energia chiar în suferință este.*“

Cine știe, că doctorul Rațiu a fost printre fruntașii cari au dat, un moment, Transilvania, o Cameră națională, convocată în Sibiu la 1863!!

Cine își mai amintește de suferințele lui în temnița dela Seghedin, afară de poporul care l'a iubit și care l cântă cu duioșie ;

Cade frunza jos în vale
 Tot românul prinde jale,
 Prinde jale și suspin
 Dela Rațiu din Seghedin.

Bate vântul, frunza pică
 Inima mi se despică
 De durere și de chin
 După Rațiu din Seghedin.

Verde'i bradu și stejaru
 N'a fi tot cum vrea dușmanul,
 Pune-om umăr doi cu doi
 Si-o mai fi cum vrem și noi.

Dincolo, peste munți e o lume scumpă,
 o energie românească pe care n'o prețuim
 îndestul.

Anul trecut la Blaj, a strălucit puterea
 și căldura inimii fraților noștrii — *Blajul*,
 de unde au sburat spre Capitol cei dintâi
 pui de vulturi ageri, descoperind la Roma,

cuibul de unde s'au ridicat strămoșii ; Blajul unde arde de atunci focul sacru al neamului, adus din cetatea eternă.

La Blaj se adunaseră adevărații reprezentanți ai celor trei milioane și jumătate de frați, cei doi mitropoliți și toți episcopii fără deosebire de confesiune ; fruntași ca Mihaly, omul politic cumpănit ; Mihu, cel darnic și cu minte ; Maniu, cuvântătorul ișteț și învățat ; Bârseanu cel sărgujitor și bland.

Dar ceeace umplea înima de bucurie și ochii de lacrimi, erau cei 15.000 de tineri, țărani știutori de carte și încălziți de ideal național.

Și ce mare înțeles aveau unele cuvinte acolo :

Mitropolitul Mihaly se rugă :

— „Ferească Dumnezeu, să dau eu moșia părinților mei, ţie...“ ; iar bătrânul viguros și înțelept, Mitropolitul Mețian binecuvântă : « Asociațiunea să fie izvor nesecat de cultură religioasă, morală și națională, spre folosul iubitului nostru neam ».

Dar la Brașov, ce emoții trebuie să fi încălzit sufletele, când *părintele protopop doctor Saftu*, la sărbătoarea punerii pietrei fundamentale a internatului român, lovind de trei ori cu ciocanul în zid, a zis cu voce

puternică : «*Pentru întărirea bisericii și a neamului*».

Trebue să mărturisim, că dincolo este cel mai puternic focar de energie națională.

Dincoace, energia se desfășură în multe și variate direcțiuni utile ; de aceia, la noi legiunea celor care luptă pentru idealul neamului, nu poate întrece focul și vigoarea fraților noștri din Transilvania.

* * *

Ne trebuie școală de curagiu, de energie, de inițiativă personală ; iată educațiunea de făcut generațiunilor tinere.

Să ne învățăm a trăi prin luptă, munca și energia noastră proprie, altfel purtăm sabie străină în teaca unde ruginește. Nu știm și ne ferim a o mânușă.

Trebue să îndrăznim a ne arăta lumii aşa cum suntem noi ; e mai frumos și mai demn decât a împrumută infățișări străine ; poți răpi masca ; sufletul, nu.

Să avem sinceritatea a sprijini opiniunile și credințele noastre, iar nu a ne coborî, făcându-ne gramofonul altora ; să scăpărăm focul sentimentului nostru, iar nu să tremurăm lângă cenușea altora.

Curagiul intelectual este însușirea vitală a omului energetic ; numai astfel se ridică d'asupra existenței lui trecătoare și e îm-

pins la săvârșirea unei acțiuni supra-umane.

Cine nu admiră avântul lui David, care avu curajul cu o piatră să înfrunte și să ucidă pe uriașul Goliath!

Și de ar fi murit în luptă Tânărul păstor, după ce arătase puterea sufletului său, își dă viața triumfător, căci printr'o energie Dumnezeiască făcuse nemuritoare existența lui efeemeră.

Omagiile omenirii se cuvin celor afirmațiivi, cari concep și execută fapte mari, uitând în hotărîrile supreme, că pot spulberă într'o clipă ființa lor trecătoare.

Acestora se datorează evenimentele istorice și progresul lumii, ca un dar al energiei.

Vai de cei slabii și șovăitori în viață; ii tărăște curentul ca fărâmături de plută inertă; ii duce vântul în toate părțile ca fire de iarba uscată. Nu sunt oameni, sunt umbre ce nu ating pământul... și nici nu lasă urme.

Cam unuia din aceștia i s'a răspuns:

— Te plângi că n'ai reușit? Vina e una singură. Ai fost hotărît numai pe jumătate, și aşă nu se isbutește.

«Cu cât trăesc mai mult, a zis Fowell Buxton, cu atât mă încredințez, că deosebirea între oamenii mari sau mici, slabii sau puternici, o face numai energia, hotărîrea nestrămutată și lupta statornică... fie că va

sfârși cu moarte, fie cu victorie. Aceasta face un om mare dintr-o creatură cu două labe».

Aceștia se chiamă Kobden, Cavour, Cogălniceanu, Brătianu.

* * *

Energia se fortifică prin deprinderea zilnică, în actele cele mai neînsemnate, cine nu e capabil de energie în cele mici, va fi și mai puțin în cele mari.

Cine așteaptă mari împrejurări pentru a face paradă de energie, va fi surprins ne pregătit când primejdia se va ivi.

Să ne obișnuim a înaintă nu numai pe drum neted și liber, dar și printre râpe și piedici.

Drumul la zei, spuneau cei vechi, e printre stânci, păzit cu fulgere și trăsnete;... gloria e să isbutești și te înălță acolo.

Spartanului Tânăr, tatăl său deprins în lupte, i-a zis:

— «Te temi că ai sabia scurtă? Nu e nimic, fii ager, înaintează un pas».

Caracterul energetic se arată în hotărâri fără trăgărire.

Când Colin Campbell fu vestit de numirea sa ca comandant al armatelor din India, și întrebat când socotește a plecă la post, răspunse: Acum!

* * *

Să dăm dar tinerimii o educațiune întemeiată pe desvoltarea energiei *fizice și intelectuale*, ferind-o de infilațiunile periculoase a ideilor de negațiunea existenței, ca și de lenea contemplativă.

Să o deprindem a căută fericirea în muncă, cel mai înalt, mai demn și mai autentic titlu de nobleță; în sentimentul superiorității personale și în lupta curagioasă, a scoate din viață tot ce poate da bun, nouă și semenilor noștrii.

Selfhelp nu *dolce far niente*; pentru că pe cât de radios este să învingem prin noi însine, pe atât de umilitor să capitulăm în fața vieții.

Pentru aceasta trebuie să facem să triumfe un regim școlar care să dea generațiunilor fragede o complectă și armonică desvoltare a capacității personale *fizice*, prin igienă și gimnastică, și *intelectuală viguroasă*, cu tendință întăririi caracterelor.

Să ne ferim a slei energia tinerimei în sforțări mintale prea abstrakte, căci la fine, victoria e a celor energici, nu a celor slăbiți.

Astfel vom practica *cultul energiei*, în fața unei complicități culpabile, a unei crime chiar a epocii noastre, *regimul școlar actual*, care tortură fără milă inteligența și lasă în părăsire puterea fizică.

În statul Suedez e norma viitorului șco-

lei : *Dîmineața, clasă ; după amiază, exerciții corporale.*

* * *

Trebue să pregătim batalioane de bravi și muncitori, mândri și energici, iar nu cete searbăde și stinse cu înfățișarea încovoiată a umilitului solicitator de slujbă.

Să nu prețuim mai mult pe cei ieșiți ca paraziții din forme goale ; să șters pentru totdeauna valoarea pergamintelor moștenite. Să nu dăm întâietate celor cari cerșesc viața dela recomandațiuni și favoruri.

Trebue să facem a pătrunde în cugete marele adevăr că pe cât de înălțătoare și nobilă e munca, pe atât de înjositoare e trândăvia și cerșetoria, în orice formă.

Viața parazitară zace în vermină, cum cea cerșită se târește în umilință.

Nimic nu este de așteptat dela aceștia. Ei nu pot îintrupă vigoarea și conștiința unui popor, ci aceia cari fac din zilele lor sclipitoare de energie un lanț de fapte, un izvor sfânt al ridicării lor și a neamului.

Acestea sunt viețile model, care s'au înălțat prin ele însăle, prin tenacitatea ce le-a întărit caracterul și le-au stabilit ierarhia față cu contemporanii.

Aceștia sunt eroii energiei individuale cari fecundează energia colectivă, întocmai

cum fulgerul, scânteie și energie, străbate și zgudue norii, făcându-i să reverse ploaia binefăcătoare.

Ei n'au nevoi meschine, nici gândul spre îmbogățire, din contră, acestea le-ar întu necă aureola cu care ii împodobește atât de frumos sobrietatea.

Nici nu se încină popularității vulgare, ci mai totdeauna trăesc retrași, numai în tovărășia celui mai bun sfătuitor care este singurătatea, ce dă preț reflexiunei, în casă modestă și tăcută, unde făuresc ca într'un atelier obscur aripele ce răpesc pe omul de ideal, dela pământ la astri.

Acestora le este rezervată, nu recunoștința zilei de azi, ci omagiul neperitor al istoriei.

* * *

Să nu consumăm ceeace avem mai scump în noi, — energia noastră — în frământări sterile. Să dăm toată puterea vieții noastre pentru acțiuni mari și curate.

Cred că spun un adevăr salutar acestei frumoase tinerimi :

Tineți sus inima voastră fragedă. Dați căldura săngelui vostru generos unui mare ideal și munciți zi și noapte spre a-l atinge.

Nu vă lăsați pradă gândurilor mici sau desnădejdiei, care e mai rea decât toate și mai cu seamă nu îngenunchiați pentru fă-

gădueli care vă apropie de viața robilor.
Nu așteptați, voi tineri și viguroși, cari aveți comoara în voi însivă, milă și sprijin dela alții.

In voi însivă, în inima voastră, este focarul energiei în care se oțelesc armele izbândei și idealului.

Dar care este cel mai înalt ideal ?
Noi însine ? Familia, orașul sau țara în care trăim ?

Nu. Este altul mai mare care le cuprindе pe toate.

E neamul, care păstrează tezaurul trecutului nostru de gloriei și de lacrimi.

Este cevă în lume mai presus de bogătie și de bucuriile materiale, mai presus decât sănătatea și viața trecătoare, este marele ideal care călăuzește un neam, ca o stea divină din strămoși în strănepoți.

Dacă cevă sfânt și mare poate aruncă strălucire peste droiaia zilelor noastre posomorâte ce se scurg trăgănidu-se printr'un noian de preocupări mărunte, e clipa când în inima noastră simțim aprinsă candela iubirii de neam.

Către neam trebuie să se îndrepte sforțările culminante ale energiei noastre, căci ce prețuește pentru o națiune, cel bogat sau cel învățat, dacă îi lipsește avântul necesar jertfei pentru ideal.

Eroii *idealului* par că se ridică către piscurile cele mai înalte ale existenței, abia zăresc o licărire din fermecata rază a acelei stele depărtate, și transfigurați par că au concentrat în ei atâtă forță din acel ideal, încât au credința, că prin energia lor radiantă vor putea prin toate râpile și stâncile, să atragă acolo sus, mulțimea pierdută în întunecimea văilor.

Au virtute din soare eroii idealului; aceias forță ce răspândește marea astru și resortul energiei lor; cum soarele încalzește și dă viață, tot astfel ei inflăcărează simțirea și o înaltă.

* * *

Dar pentru împlinirea unui mare ideal colectiv trebuie ridicată energia colectivă și întărite condițiunile materiale.

Trebue luminat poporul ca să priceapă, să vadă, și să se mișce spre ideal.

Poeții să-l cânte, realiștii să pregătească acțiunea.

Să fim apostoli ai *cultului energiei*, dar să nu încchinăm energia noastră decât unui ideal mare, care pentru noi este: *Luminarea poporului și unitatea națională*.

CASA RURALĂ

*Discurs pronunțat în Adunarea Deputaților
la 1 Febr. 1908 în discuțiunea generală.*

CASA RURALĂ

*Discurs pronunțat în Adunarea Deputaților
la 1 Febr. 1908 în discuțiunea generală.*

Domnilor Deputați,

Pesimismul politic, care în urma răscoalelor țărănești, de astă primăvară, cătă a se întinde ca o negură vătămătoare și în țară și aci în Adunare, s'a risipit cu începutul; energia guvernului și judecata înțeleaptă au ajutat ca țara să reentre în mersul său firesc.

Pesimismul era exagerat și descurajator, pentru că nu trebuie să comparăm starea noastră actuală cu civilizația statelor apusene, civilizație dobândită prin sforțări seculare; iar, dacă cercețăm cursul dureroasei noastre istorii naționale și dacă ne reamintim prin câte piedici și greutăți am străbătut, ieșind biruitori, o clipă nu ne poate părași credința, că și din aceste momente de

frământare lăuntrică vom ieși mai tari și mai bine pregătiți, pentru mersul mai departe și mai sus al națiunei.

Cu aceiasă înăltare de inimă, cu acelaș patriotism cu care la 1859 s'a întemeiat, prin unirea țărilor surori, organizarea noastră politică, tot astfel nădăjduim că și acum cu jertfe și iubire sinceră între toți fișii acestei țări, se va putea infăptui și trăinici organizațiunea noastră socială și economică.

Revoltele țărănești din anul trecut, care au vînturat și răscolit țara ca un potop de flacări, lovind-o ca un biciu pedepsitor, dacă n'au făcut decât rău, au slujit însă cel puțin să ne trezească din adâncă noastră nepăsare, să ne zgudue puternic și să ne desvăluiească, la lumina adevărului crud și sfâșietor, toate suferințele și durerile înăbușite ale sătenilor. Ambele noastre partide istorice și-au mărturisit în Parlament, în fața țărei, păcatul îndelungei uitări, a acestei covârșitoare nevoi a Statului.

Pentru oricare drept observator și cugetător, revoltele țărănești dela noi, și nu numai dela noi, din toată Europa și chiar din alte state de peste ocean, nu au caracterul strâmt al anarchiei spontanee, fără tel, ci păstrează sigiliul mișcării generale, care dela marea revoluțiune franceză tinde neconitenit să ridice pe om la totalitatea

drepturilor sale, sfărămând ultimele bariere ale timpurilor feudale, ce despărțeau pe oameni în robi și stăpâni...

Acesta e puternicul curent ce clătește omenirea, iar piedicile ce ies în cale, sunt ușoare pânze de păiajen (Aplauze).

Domnilor, în toiul răscoalelor, atunci când s'a dat Manifestul către țară, toată românia a fost adânc mișcată de legăturile frătești ce încheiau partidele noastre de guvernământ, pentru săvârșirea operei de reforme.

Inalțătoare momente au fost aci în Cameră, în acele vremuri de îngrijorare și de durere pentru țară și ar fi trebuit ca nimic să nu vină în urmă, a le întunecă străluarea.

Opera efemeră, însă, a fuziunei conservatoare, sub condițiunea sine qua non a ruptării acelor solemne legăminte dintre partide, a scăzut valoarea și frumusețea acestor declarații, care păreau inspirate de cel mai cald patriotism.

Intr'o cestiune aşa de mare, unul din partidele noastre nu trebuia să aibă aceleași preocupări înguste și mărunte, de care a fost destul de plină viața noastră politică.

Acum chiar se discută o cestiune însemnată, cestiunea Casei rurale, și cu regret

constatăm că nu se văd în Cameră reprezentanții partidului conservator.

Partidul conservator, în acest moment, are timpul ocupat cu organizații de cliențele politice, îngrijindu-se care dintre cele două tabere să aibă mai mulți tovarăși sau sorți de izbândă pentru *venirea la putere*. Iată marele ideal, *venirea la putere*, nu întărirea și prosperitatea națiunei!

Altfel, de multe ori partidele politice se preocupă de rezultate mici și trecătoare, scăpând din vedere preocuparea permanentă a intereselor economice și sociale.

D-lor, cestiunea îmbunătățirei soartei țărănimiei este veche.

Încă prin art. 46 al Convențiunii dela Paris, se atrăgează atențunea guvernantilor noștri, ca să se ocupe în de aproape de cestiunea țărănească, iar proclamația din 14 August 1864, semnată de bunul nostru Domnitor Alexandru I. Cuza, proclamație care precedă Legea rurală, aduce aminte această îndatorire, ce Puterile au dat-o guvernelor României.

Dela 1858 acest îndemn durează, dar tot ce s'a făcut ca îmbunătățire a stărei țărănilor, a fost aşa de neîndestulător încât anul trecut ne-am izbit de o adevărată revoluțione țărănească.

De legea rurală din 1864 este legat nu-

mele marelui Cogălniceauu. Nu trebuie, iubii mei colegi, nimeni să nu ascundă și să nu atingă cât de puțin această mare și luminoasă figură istorică.

Cogălniceanu este cel dintâi care a dat un *titlu de proprietate* definitiv țăranului.

Cogălniceanu a dat o patrie reală la zeceimi de mii de clăcași, și nu trebuie să uităm că 13 ani în urmă, la 1877, ostașii țărani au fost chemați să ajute patria și au înălțat-o..

La 1864. s'au consacrat țărani proprietari pe pământurile ce munceau, și trebuie să o spunem, *au plătit pământul*, iar la 1877 *au răsplătit țărei cu Independența ei*, punând cel mai sacru sigiliu pe titlul proprietăței lor, căci cu sfânta lor cenușă și cu sângele lor generos s'a zidit temelia României moderne.

Să lăsăm dar istoria noastră veche și întunecoasă, în care cestiunea proprietăței e nelimpezită. Cine era proprietar? Domnul țărei a tot stăpânitor? Țăranul, care deținea ab antiquo? Sau boerii, cari aveau de la Domn concesiunea perceperei dijmei?

Legea rurală a determinat dreptul de proprietate al fiecăruia, deslușind și așezând mica proprietate.

Că proprietatea stabilită de legea rurală, s'a pulberizat, aşa este.

Încât timp însă, d-lor? În aproape o jumătate de secol. Câte și ce nu se schimbă într'o jumătate de secol! ? S'apoi, de nu s'ar fi împroprietărit atunci țărăni, cine știe la câte alte perturbațiuni n'ar fi fost expus Statul ? !

Cogălniceanu a privit în adâncul său atât cestiunii țărănească, cât și necesitatea îmbunătățirei stărei țărănilor. Cogălniceanu consideră țărăniminea ca temelia naționalităței, iar cestiunea agrară ca *o moștenire fatală*, lăsată din strămoși, pentru a o rezolva, într'un timp când ce este nou nu a prins destule rădăcini, iar ce este vechiu se prăbușește.

Cogălniceanu zicea Adunării generale a României, la 1862: nu fiți două tabere, într'o parte apărătorii proprietarilor și în alta apărătorii țărănilor; fiți cu toții și din toată inima apărătorii națiunei.

D-lor deputați, vom intră în cestiunea specială care ne preocupa, în cestiunea Casiei Rurale.

Casa Rurală este de o importanță capitală pentru buna așezare a Statului român în viitor.

Această lege constituie un punct însemnat al Manifestului din 12 Martie și să nu ni se zică de opozиtiune că Manifestul dat de guvern îl legă la prea mult sau că liber-

tatea de discuțiușe a Corpurilor Legiuitoare eră știrbită prin aceasta. Nu ; Manifestul este un înalt act politic *cumpănit și potolitor*; dacă leagă pe guvern, ne leagă și pe noi, cari suntem aleși în baza lui, și nu numai că nu simțim nici o constrângere când votăm legile făgăduite țărei, din contră, stăruim și cerem ca toate punctele din Manifest să fie executate în modul cel mai larg și mai întreg. (Aplauze).

Casa Rurală este o instituțiușe națională de credit, ce n'are nimic de asemenea cu o lege de împroprietărire.

Casa Rurală nu împroprietărește. Trebuie bine știut : Casa Rurală nu dă pământ fără discernământ oricui face o cerere; nici vițiosul, nici netrebnicul, nu va mai putea dobândi pământ la sorti...

Casa Rurală nu este o lege de împroprietărire, ca cele din trecut și dacă are un prim bun, este că nu mai repetă această greșeală a trecutului. (Aplauze).

Altfel la ce ar mai servi experiența ? Casa Rurală are înalta menire a înlesnirei unei mai sănătoase repartițiuni a proprietăței. Aceasta este problema serioasă în acest moment, și pentru a o putea rezolvi trebuie să cercetăm elementele esențiale.

Voiu cită date statistice, în scurt și concentrate — știu că aceasta obosește și dis-

place, — dar voiu că date pozitive, care să nu poată fi puse la îndoială.

Aș fi voit să vorbesc în mijocul majoritatei noastre întregi, stând de față și partidul conservator.

Dar dacă acum mi-a fost dat să oficiez în Catedrală, trebuie să-mi fac datoria că și preotul care nu se interesează de căți sunt în biserică și își face oricând pe deplin datoria. (Aplauze).

D-lor, cestiunea proprietăței este fundamentul problemei. Noi nu vom discuta din punctul de vedere al însuși principiului dreptului de proprietate; noi suntem naționali-liberali, noi sfîntim dreptul de proprietate. Teoreticienii cari combăteau acest principiu, economiștii clasici, au putut fi de acord la începutul secolului trecut, când cu totul alte concepții economice infloreau în Occident:

Ricardo zicea că proprietatea solului este opusă intereselor celorlalte clase;

Stuart Mill consacra proprietatea mobiliară; dar contestă proprietatea imobiliară, susținând că pământul e patrimoniul primariv al speciei umane, că apropietatea individuală a solului este o cestiune de utilitate generală, că atunci când proprietatea imobiliară individuală nu este în acord cu interesul general, este injustă.

Un mare învățat englez, de curând început din viață, Herbert Spencer, într'o remarcabilă sinteză asupra proprietăței, a revenit asupra ideilor emise în *Statica socială* și în ultima sa operă, *Justice*, nu mai susține principiul că este apropiat momentul când pământul va încetă de a mai fi susceptibil de apropiere individuală, ci după examinare aprofundată a cestiunii, conchide că trebuie menținut dreptul de proprietate individuală asupra solului, însă fiind subordonat marilor interese ale Statului.

Prin urmare din acest punct de vedere, noi naționalii liberali respectăm dreptul de proprietate. Cea mai elocintă doavadă este legea pe care o cercetăm, (aplauze) care crează bunuri imobiliare individuale. Aceasta este cel mai bun răspuns acelora, cari de multe ori ridică zgomotos primejdia socialistă.

Noi voim colaborarea armonică între factorii economici, între muncă și capital, spre realizarea celei mai spornice producțiuni; noi opunem doctrinei pernicioase a antagonismului dintre clase, principiul celei mai strânse și celei mai frătești solidarități între ele. (Aplauze).

Când, dar, onorabilul d-l N. Filipescu, dela această tribună a adus acuzațiunea de socialism revoluționar partidului național-

liberal și guvernului preșidat de d-l Dimitrie Sturza, cel puțin a exagerat.

Am profesat și rămânenem credincioși programului și ideilor pur național-liberale, respectând munca și dreptul de proprietate.

Ideile primejdioase, cu obârșia peste granită, nu pot speră nici să atingă principiul proprietăței imobiliare individuale, nici să sape și să ruineze fundamentul vieței noastre de Stat: agricol și național. (Aplauze).

Situația noastră politică și economică nu poate îngădui; din contră, trebuie să respingă orice încercare de infiltrație a ideilor din programe de propagandă agrară internațională. (Aplauze).

Constat din această aprobare generală că ideile ce am exprimat sunt conforme unanimității acestei Camere.

D-lor, în cestiunea noastră agrară, însuși onorabilul domn Marghiloman, de sigur cel mai elegant orator parlamentar al nostru, din timpul actual, a recunoscut că raporturile dintre marea proprietate și țărănimile, fie muncitori, fie mici proprietari, constituiesc una din cauzele relei noastre stări rurale, adăogând cu ocazia recentei cercetări a legei învoelilor agricole, că înființarea unei Case rurale înțelept cumpănită, va ajută la înălțarea țărănimiei. Dar avem, pe lângă această declarație, și ideia emisă încă de

mult de d-l Petre Carp, șeful partidului conservator; *Ideia întiderei pe o bază mai mare a proprietăței mici.*

Suntem dar în acord și cu vederile partidului conservator, când azi venim cu legea Casei rurale, iar legea dela 1889 a d-lui Carp nu este decât o restrânsă aplicațiune a acelorași principii economice.

Nimeni însă nu mai pune în discuțiu nevoia reală a unei mai sănătoase repartițuni a proprietăței în țara noastră.

Am zis că voiu cită oarecare date pentru a vedea diferența dintre marea și mica proprietate. Marea proprietate dela 500—5.000 hectare este stăpânită în 2.005 exploatări cu o întindere de 5.000.000 pogoane sau mai concret 2.473.871 hectare; iar proprietățile latifundiare, trecând peste zece mii pogoane coprind 1.040.000 pogoane sau mai exact cinci sute două zeci de mii nouă zeci și cinci hectare. Totalizând marea proprietate, înglobând și pe aceia care trece de 250 pogoane, se intrunesc 3.787.192 hectare ale marelui proprietăți, aproape jumătate din totalul solului nostru cultivabil, care este în suprafață de 7.968.296 hectare.

D-l Zamfir Filotti. — Câți sunt acei cari au mai mult de 10.000 hectare?

Nicolae Bălănescu. — Sunt 66 de proprietăți. Prin urmare, marea proprietate dela

1.000 pogoane în sus deține peste 6.000.000 de pogoane, iar împreună cu aceea ce îndepe dela 150 hectare, jumătate din totalul cultivabil al acestei țări. Dar mica proprietate și țăranii fără pământ? — fiindcă trebuie să arătăm contrastul. Sunt 430.000 de țăranii în cifră rotundă, cari n'au nici o bucațică de pământ; 62.800 au mai puțin de un pogon; 85.000 au mai puțin de două pogoane, iar 423.000 au mai puțin de 6 pogoane. În total, ca la un milion de țăranii nu pot să-și agonisească strictul necesar, nu pentru nevoi culturale, dar nici chiar pentru hrana zilnică a lor și a copiilor lor. A vorbi numai de hrana însă, numai de hrana materială, într'un secol de lumină, e a degradat ființa omenească tratând-o ca pe animale.

Mizeria n'o mai descriu — e dureroasă. Și ne mai întrebăm, care este fondul anormal al chestiunei noastre sociale?...

Fondul anormal stă în țărăniminea muncitoare, fără pământ și stoarsă de mulți, în mare disproporțiune a unei proprietăți mari latifundiare și a unei mici proprietăți sdrobite, pulverizate atât prin specula căt și prin apăsările acelor cari tind a robi pământul țăranului.

D-lor, mare proprietate reprezintă o funcție socială. Cum a îndeplinit această funcție? Marea proprietate este arendată

60%, adică 2.293.000 hectare, sau peste 5.000.000 de pogoane. În Moldova, județele Botoșani, Dorohoi și Iași stau în frunte, ca și în Muntenia, Prahova și Ialomița. Străinii posedă cu arendă pe lungi termene 36% din totalul moșilor, și anume: Evreii aproape un milion de pogoane, iar ceilalți străini 830.000 de pogoane.

Domnii mei, a abandonat astfel temelia noastră națională, pământul și a-l cedat de fapt în mâna exploataților străini, este cea mai vinovată părăsire a rolului social și național, pe care marea proprietate n'a știut a-l păstrat. Nu putem dar întârziă și să stă fără grije, între o astfel de proprietate latifundiарă, supusă de străini, și între o mică proprietate românească a celor lipiți pământului. Trebuie să ieşim odată din făgașul primejdios în care ne-am înglodat și să ne îndreptăm pe calea nouă, care să înlăture pe viitor convulsiunile violente, ce de un patrar de secol, intermitent zgudue statul. (Aplauze).

Când un șef de stat, ca președintele Statelor-Unite, a cugetat la limitarea speculei marelui capital, sau când o ilustrație ca Roscher, mărginește marea proprietate la o mie de hectare, s'au întâlnit amândoi asupra aceluiăș principiu, pe care îl avem și noi

în vedere: *Principiul echilibrului economic într'un stat.*

Aceasta ni se pare a fi misiunea și rezultatul Casei Rurale: Stabilirea echilibrului nostru economic rural, pentru cea mai bună așezare a Statului.

In fața articolului 7 din constituțiune și a atentatelor repetitive ce s'au cercat în contră-i, guvernele noastre trebuie să vechizeze.

A lăsă pământul țărei și țărăniminea, forța noastră națională, pradă tutelor mijloacelor de stoarcere întrebuintate de străinii cari cer cât de mult câștig și cu orice preț, cari n'au de ce se îngrijî de menținerea energiei noastre, este în fundament îndepărtarea garanțiilor constituționale. A îngădui ca pământul rural să-si piardă caracterul național, ar fi, nu numai o lipsă dela datorie, dar chiar un sacrilegiu contra constituțiunii. Aceasta este marca istorică a proprietăței noastre rurale: A fost și trebuie să rămână *națională*. Iată adevărul și nevoia grabnică, căci vă întreb: Unde au isbucnit răscoalele? In Moldova cea suptă de străini. (Aplauze).

Prin urmare, aceasta trebuie ca să ne țină încordată atențunea. Primejdia prin care am trecut, — primejdie care mergeă până la sdruncinarea existenței Statului nostru, — a fost provocată de specula nemiloasă,

care se face cu trusurile evreiești în Moldova. A izbucnit țăranul în Moldova, pentru că nu mai poate suferi; este în destul de răbdător țăranul, dar și răbdarea are o margine.

Absenteizmul și arendarea pe prețuri cât mai mari cămătarilor hrăpareți, vânzarea și ipotecarea moșiilor la societăți, prin care străinii sting vitalitatea noastră, dovedește că o parte însemnată din marea noastră proprietate nu mai corespunde adevăratai sale meniri în stat. (Aplauze).

Sau marea noastră proprietate a început să se modernizeze? Si tinde către o prefacere, către o trecere din mâna în mâna, că mai lesnicioasă?

Ce însemnează marile sarcini ce stau în spatele marelui proprietăți? Ce însemnează cele 430.000 000 datorie, care apasă asupra marelui proprietăți? Nu înseamnează că acea mare proprietate slăbită, că ea, acea mare proprietate, care pentru absentismul ei merită învinuirea ce i se aduce, — a părasit întregul său rol social și economic? Sau este o evoluție normală, care se petrece în toate societățile moderne, ca proprietatea imobiliară să se mobilizeze căt mai ușor, de pildă, ca în Australia, unde funcționează actul Torrens? Din fericire, nu toată marea noastră proprietate e por-

nită spre pieire. Este o mare proprietate în această țară, care va rezistă și va dura, respectată, proprietatea care trebuie, — cu puterea capitalului și întinderea exploatarilor, utilizând mașini perfecționate și mijloace superioare de mare producție — să alimenteze principala noastră valoare de schimb. Aceasta este marea proprietate care va păstră tradițiunile. Dar este și o mare proprietare: acele moșii românești numai cu numele, pe care însăși proprietarii caută a le desface; *această* mare proprietate, Casa Rurală, în loc de a o lăsă să cadă pradă și jertfă în mâinile străinilor, o va face să fructifice în mâna Românilor harnici. (Aplauze).

Noi înțelegem o mare proprietate, dela 1.000 – 2.000 de hectare în țara românească, pentru că nu putem primi limita pe care o pune Roscher pentru Germania; alta este acolo mentalitatea și pregătirea individuală; alta este cunoștința tecnică agricolă; altul este numărul proprietarilor și densitatea populației; alta, bogăția capitalului circulant și înlesnirea creditului; altul este coeficientul între producția industrială și cea agricolă. La noi, când sprijinim o mare proprietate și când voim să dureze, o zicem cugetând cu prevedere la viitorul acestui Stat. Admitem marea proprietate.

însă într'o proporțiune rațională, nu latifundii de zecimi de mii de pogoane, ceeace nu mai corespunde evoluțiunei firești, — economice și sociale, — prin care trece poporul român.

De aceea, Casa Rurală va urmări cu vigilență creațiunea și întărirea proprietăței mici, potrivit actualei noastre stări economice și neapărat trebuincioase dezvoltării noastre politice și sociale. Trebuie să sprijinim mica proprietate mai sus de cinci hectare, ca să poată îndestulă cu valori de folosință, mai întâiu viața materială și culturală a familiilor țărănești, apoi să reverse valori de export, cel puțin egale dacă nu chiar să întreacă producțiunea marei proprietăți.

Pentru atingerea acestui țel, trebuie învățământ agricol practic, cultură intensivă, culturi speciale și industriei accesorii, înlesniri de credit prin bănci și tovărășii, precum și cea mai întinsă răspândire a cooperativelor de vânzare și cumpărare în comun, de producție și consumație. Astfel a procedat Germania, Italia și Belgia, astfel Lombardia a ajuns grădina, unde s'a înzecit valoarea proprietăței.

O mică proprietate sub două sau trei hectare în România, însă, nu poate trăi ca în statele industriale. Ea poate exista în Belgia sau în Germania, unde nu servește

singură la îndestularea tutelor nevoilor unei familii întregi, unde nu este decât un adaos util și agreabil pentru muncitor, care, pe lângă producția unea muncei industriale în fabrici, găsește, în lucrul micei sale proprietăți, un supliment de salarit. Astfel trăesc și rezistă micile proprietăți rurale din Belgia, între Perwez și Eghezée.

In România, mica proprietate trebuie să îndestuleze toate nevoile țărănimiei, dat fiind că la noi, aproape nu există industrie. De aceia, mica noastră proprietate trebuie mărită și întărită potrivit stării noastre economice, ca să slujească la întreținerea și materială, și culturală, a țărănimiei (Aplauze).

Și când aceasta este nevoia noastră vie și permanentă, se vorbește fără folos de doctrina libertăței economice absolute, care, la începutul secolului trecut, făcea gloria lui Richard Cobden și convertirea lui Robert Peel.

Acele teorii simpliste și absolute au suferit declin necontenit chiar în Anglia, patria lor, cu prilejul deslegării cestiunei pământurilor din Irlanda.

Din dreptul de intervenție, să facut piatra unghiulară actuală a politicei europene de stat.

Dreptul de proprietate în Elveția, de pildă — un stat în adevăr civilizat și în-

țelept, — când intră în conflict cu interesele permanente și superioare ale Statului, cu interesele generale, se înclină. Dar mai mult; în Elveția orice drept de proprietate, când se găsește în atingere chiar cu un interes particular, care prin importanța sa ia un caracter general și social, se înclină. De unde să luăm mai bun exemplu, decât dela Statele cele mai înaintate în civilizație, pentru a ne fixa asupra limitelor și exercițiului dreptului de proprietate.

D-lor, dar este deslușit în lege: Casa Rurală nu tinde la expropriarea nimănuia, nici a marilor proprietari — și nu înțelegem de ce se mai vorbește de libertatea economică și de ce se protestează contra atingerii dreptului de proprietate?

Casa rurală se oferă, ca o instituție națională, prevăzătoare, celor cari au moșiile încărcate de datorii și cari pe calea aceasta, prin vânzare voluntară și parțială, pot limpezi situația proprietăței ce le va mai rămâne. Nu este o înlesnire mai mare pe care poate să o facă un așezământ public unor interese private.

Acelor mari proprietari, cari au mai mult interes a vinde moșiile oburate, decât dor a le păstră, Casa Rurală se prezintă ca un concurent puternic, care le va oferi un preț real.

Casa Rurală corespunde evoluțiunei necesare ce încearcă regimul proprietăței la noi, înlesnind a se opera această transformare în mod normal și liniștit. (Aplauze).

Civilizația a tins către diviziunea marilor proprietăți teritoriale. Observați toate Statele Europei S'a mai întors Franța la regimul marii proprietăți ?

In Germania, prudentă, nu se operează diviziunea marilor proprietăți cumpărate prin comisiunea de colonizare ?

Toate primenirile succesive în regimul proprietății solului au tins către diviziune, către individualizare, și această diviziune oglindește întocmai evoluțiunea progresivă a societăților omenești. Proprietățile imobiliare, divizându-se și întrând cât mai complet și mai direct în apropiatune individuală, au sporit incalculabil producțiunea și bogăția Statelor. Înmulțirea numărului proprietarilor reali și cultivatorilor direcți este un fapt social și economic, ale cărui consecințe favorabile nimeni nu le mai contestă.

Cele ce am spus sunt rezultatul cercetărilor ce am făcut în ceeace privește Belgia, Italia și Germania.

D-lor deputați, nu mă sfiesc să spune că creșterea numărului țăranilor proprietari, reali și cultivatori direcți ai pământului va

fi spre triumful democrației. Odată cu ridicarea materială și culturală a țărănimii, îi vom înălța și valoarea cetățenească. Multe mii de familii care astăzi stau cu fruntea jos, se pregătesc pentru plenitudinea drepturilor cetățenești. (Aplauze prelungite).

Cu drept cuvânt să zis de către acela care avusese onoarea de a fi raportul legei Casei Rurale la 1897, răposatul și distinsul economist Stolojan: Casa rurală încălzește la sănu-i germanul unei mai drepte și mai bune organizațiuni a dreptului de vot. (Aplauze prelungite).

Cred că am produs destule argumente pentru a învederă că mica proprietate pulverizată, sub cinci hectare, nu poate dura în țara românească, astăzi când cultura intensivă este încă necunoscută. De aceia, adresându-ne onoratului domn ministrului Domeniilor, autorul acestei legi, iar, pe de altă parte, trebuind să aducem aminte și activitatea plină de zel a secțiunilor și comitetului delegaților, exprimăm deplina noastră satisfacțiune că să rezolvit această chestie, fixându-se suprafața unui lot la 5 hectare, în conformitate cu unanimitatea vederilor acestei Adunări.

Intre o mare proprietate însă, reprezentată a marilor bogății, și între o mică proprietate zdrobită și sărăcită, este un gol.

Cine se gândește la o bună rânduială a unui Stat, care are nevoie de liniște, și siguranță, să cugete bine și se va pătrunde de adevărul că nu trebuie lăsat acest gol între aceste două extreme. Trebuie să ferim Statul de zguduiri violente și primejdioase, trebuie să organizăm proprietatea intermediară, proprietatea mijlocie. La noi, acest fel de proprietate este într'o stare de inferioritate izbitoare, față cu progresele ce a făcut în Statele civilizate.

Proprietatea mijlocie, la noi, nu reprezintă decât 11% din totalul pământului cultivabil.

Am credință că, pe lângă mica proprietate întărită și împrăștiată în toate unghiuurile țărei, acest fel de proprietate mijlocie, cultivată de români instruiți și cu adânci convingeri naționale, mai cu seamă pentru Moldova, va forma puternice citadele de rezistență a naționalităței noastre; iar în restul țărei va fi cea mai strășnică pavăză în potriva oricăror idei subversive. O pildă sunt moșnenii dela Scurtu din județul Vlașca, cari în timpul răscoalelor au apărat proprietatea cu piepturile lor. Considerațiunea economică a probabilei întârzieri a aplicării culturii raționale la mica proprietate, proprietății mijlocii către o cultură mai a-

tentivă, care să serve de model micilor proprietari : proprietățile mijlocii să devină adevărate ferme model.

Proprietarul mijlociu nu este ca exploatorul trecător, care cultivă pământul numai pentru un scurt period de timp, urmărind câștig forțat, cât mai repede și cât mai mult, fără grije că seacă de puteri și oamenii și pământul, de a căror îmbunătățire n'are de ce se ocupă ; proprietarul mijlociu este statornic și face pe acea bucată de pământ tot ce cultura, tot ce inteligență și dorul de patrie poate să-l învețe. Proprietarul mijlociu iubește și îmbunătățește pământul, în care stăruie din strămoși, simțind că acolo este locul de care e legat pe veci, unde găsește viața cea mai liniștită, cea mai cinstită și cea mai sănătoasă.

Am spus că Europa civilizată îndreptează o atențiu deosebită pentru ridicarea și a acestui fel de proprietate.

Anglia — și fiecare țară are caracterul ei individual, istoric și economic — Anglia prin dispozițiunile legislative dela 1882, 1886 și 1892 nu a căutat decât să reconstituie, să reînvie clasa *yomenilor*, clasa moșnenilor, fala oștirilor ei de odinioară.

Ungaria a încercat să înființeze o Bancă agrară cu caracter particular, dar dacă nu s'a putut redobândi și învia proprietatea

mijlocie tradițională, aceasta a fost din cauza unor forțate speculațiuni bancare.

In Franța, proprietatea mijlocie de 10—40 hectare ocupă 14.313.417 hectare; prin urmare treizeci la sută din solul cultivabil.

Franța a făcut o lungă și fericită experiență cu proprietatea mijlocie și nici nu gândește să se întoarcă la marea proprietate.

Dar Germania? Acolo este cel mai frumos exemplu de economie agricolă, pe care oricare Stat civilizat îl poate urmă în momentele actuale. N'am găsit un alt Stat unde să existe mai bune școli agrare și practice și superioare. Acolo, este profund întipărită ideia forței agriculturii și îndemnul ca toți cetățenii, și mai cu seamă acei ce se devotează lucrului public, să dobândească cunoștințele economice agrare. Nu cunosc nicări școli agricole superioare mai bine organizate decât în Germania și de aceea n'am putea în altă parte să ne îndreptăm mai pironit privirea, ca să învățăm cele mai bune sisteme asupra transformărilor culturii pământului și regimului proprietăței.

In Germania proprietatea aşă numită a locurilor mici (*Kleinbauernstellen*) dela 5—20 hectare ocupă 12.537.660 hectare; proprietatea mijlocie de la 20—50 hectare, aşă numită *Volbauernstellen*, ocupă în total 9.459.240 hectare, prin urmare în total pro-

prietățile dela 5—500 hectare ocupă aproape 22.000.000 de hectare. Este evident că în Germania, cu cultura ce se practică acolo, cu densitatea și înmulțirea populației, cu caracterul germanului harnic și potolit, zece până la cincizeci hectare de pământ reprezintă o adevărată proprietate mijlocie. În ținuturile de vest ale Germaniei, în Oldenburg, Hanovra și Westfalia, sunt acei puternicii proprietari mijlocii, cu o viață țărănească și burgheză, rasa rezistentă, care păstrează tradițiunile, în care se cuprinde frumusețea istorică a neamului. Acolo, proprietatea mijlocie formează puterea naționalităței germane.

Dacă mă voi ocupa de opera ce a îndeplinit-o comisiunea de colonizare în Germania, nu mă voi atinge de punctul de vedere politic și național. Nu ne ocupăm de ținta de desnaționalizare urmărită de imperiul german; ceeace ne preocupa și ne poate servi, sunt consecințele economice pe care le-au produs diferențele sisteme de cultură aplicate de comisiunea de colonizare pe pământurile cumpărate; cu alte cuvinte, ne ocupăm de ce anume progrese a realizat comisiunea de colonizare când, cumpărând moșii trebuia să le dea o destinație economică rațională. Comisiunea a cumpărat mari proprietăți, dar n'a mai păstrat siste-

mul marei proprietăți ; n'a mai vândut nimănui o mare proprietate ; toate marile proprietăți cumpărate le-a divizat în loturi dela 5—20 hectare și în loturi dela 20—50 hectare, Astfel s'a făcut că, astăzi, în Prusia Occidentală, în Posnania, în cele trei districte Marienwerder, Bromberg și Posen, merge întreaga Germanie să ia pildă și să facă școală, la acele culturi cu adevărat superioare, pe care le-a realizat comisiunea de colonizare.

Comisiunea de colonizare este o organizație identică Casei noastre Rurale, cu deosebire că are forma unei instituții de Stat. Este adevărat că în Germania există și o altă instituție care urmărește tot scopul repartiției proprietăților : Deutsche Landbank, însă aceasta are o activitate mult mai restrânsă. Pe când această Bancă particulară n'a cumpărat decât 8.500 de hectare, comisiunea de colonizare a distribuit 140.000 de hectare. Guvernul german a dat pentru cumpărare de loturi 345.000.000 de mărci. Ca rezultat al acestei întemeieri de proprietate mică și mijlocie, în două decenii s'a schimbat cu desăvârșire structura socială și economică a Germaniei, din aceste părți. Tânării trăesc bine, au viață liberă, scoli lătoare, întrebuintează cafea și zahăr ; în

cultura pământului utilizează mașini și aplică progresele științifice.

Ca urmare firească, au reinviat micile orașele din prejurul acestor regiuni agricole aşa de caracteristice, căci crescând productivitatea medie individuală, a crescut și puterea de consumațiune. Aceasta răspunde, în deajuns, la argumentul partidului conservator, care susține că nu de soarta și îmbunătățirea țărănimiei atârnă viața economică a orașelor noastre, ci de marea proprietate. Eroare!... În Germania au înflorit toate orașele, acolo unde s'a consolidat mica proprietate dela 5—10 hectare și proprietatea mijlocie dela 20—50 hectare. Marii proprietari și în Germania, ca și la noi, târguesc mai mult din orașele mari și din străinătate. (Aplauze).

Acestea sunt prețioasele constatări coprinse în recentul studiu al învățătului profesor dela Academia din Posen, d-rul L. von Wiese.

Ca ultimă analiză, în Germania, creațuna micii proprietăți, înlesnită cu credit și asociațiuni, precum și a unei puternice proprietăți mijlocii, a înălțat starea economică și financiară a Statului.

Cu atâtea învățăminte și când ideia Casei Rurale se cerne la noi de atâtă timp, puțem privi această problemă cu seriozitate,

calm și prevedere. Nu trebuie să ne gândim numai la mulțimea cererilor de pământ — căci oricât am dorî, nu le putem îndestulă pe toate: populațiunea se înmulțește și pământul nu este elastic, — ci mai cu seamă să căutăm cea mai bună așezare a regimului proprietăței, pentru a asigură prosperitatea Statului.

Casa Rurală rezolvă două cestiuni însenate. Ferește Statul de zguduiri ca cele din trecut, desrădăcinând ideia că Statul e dator a da pământ ori cui, fără discernământ și fără plată; apoi asigură marelui proprietății rezistența de care aveă nevoie, prin creațiunea proprietăței mici fortificată și a proprietăței mijlocii, ce vor sluji la sfîntirea dreptului pe proprietate.

In toate direcțiunile dar, proiectul Casei Rurale satisface nevoi reale.

Plata integrală a prețului pentru lotul mijlociu fie de 50, fie de 150 de hectare— Casa Rurală organizând loturi de câte 150 de hectare, în cazul când există gospodării ce trebuesc păstrate — este o garanție că acel ce se prezintă a cumpără o proprietate mijlocie, va fi un cultivator avut și serios.

Mica proprietate dela 5—15 hectare, spre a putea deveni puternică și ajunge la valoarea unei proprietăți mijlocii, va trebui

să fie sprijinită cu înlesniri de credit prin Bănci populare, prin cooperative, astfel cum s'a procedat în toată Europa civilizată față cu această formă de proprietate.

Scopul legii este îndoit: selecționare de cultivatori harnici și economi și o ușoară operă de colonizare, prin îndrumarea către proprietatea mijlocie.

Adaog o importantă considerațiune: dacă în Germania, acele loturi mici și mijlocii au dat aşa de fericite rezultate, secretul stă în aceia, că comisiunea de colonizare nu s'a mulțumit numai să împartă loturile, cum am făcut noi până acum, dar o parte însemnată a activităței sale a fost îngrijirea, cu cea mai strictă perseverență, pentru apropierea loturilor la destinațiunea lor viitoare. Comisiunea de colonizare germană a îngrijit ca cultivatori să se fixeze pe pământ cu toate uneltele necesare, să înceapă munca, cea nouă, cu o cultură superioară. Sunt 25 de ani de când lucrează neconținut. Aceasta ne arată îndestul că și rezultatele Casei noastre Rurale nu trebuie să le așteptăm din an în an, ci e nevoie de 2—3 decenii, ca să putem aprecia valoarea operaiei. De aceia, atrag atenția d-lui ministru de domenii, ca să aibă permanentă îngrijire și supraveghere neobosită, ca loturile ce se vor creia să fie astfel cultivate,

ca să să asigure o mai bună producție. Dacă loturile vor fi lăsate în nelucrare, sau vor fi cultivate primitiv ca până acum, — fără îndoială situația noastră generală, economică și finanțiară, va scădeă. Asupra acestui punct, o însemnată îndreptare s'a adus legei ce discutam: reducerea dividendului Statului, pentru creația fondului de îmbunătățirea culturii.

Aceasta este datorită unuia dintre fruntașii membri ai majorității, d-l Vintilă Brătianu.

In lege eră o dispoziție privitoare la îmbunătățirea culturei pământului, dar nu prevedea mijloacele trebuincioase. Fondul de îmbunătățire va servi Casei ca să urmărească, cu stăruință, adaptarea loturilor către o cultură mai variată, mai nouă, mai hrănitoare de progresele științei agricole. Nu voiu atinge decât punctele esențiale, care constituiesc cele mai însemnante părți ale legei. In lege s'au stabilit preferințe pentru acei care doresc a cumpără pământ, și discuția aceasta a fost vie, atât în secțiuni cât și în comitetul delegaților. Cine să fie preferit la cumpărare? Acela care n'are nimic, sau acela care are ceva? Pentru rațiunile ce v'am expus, că scopul legei este o selecționare a cultivatorilor, o întărire a micii proprietăți, iar nu o perpetuare a mi-

zeriei celor slabii, a prevalat ideia să nu se dea întâiu celor ce n'au nimic, căci aceia nici nu pot corespunde scopului urmărit,— și astfel s'a stabilit ca întâiul în ordinea de preferință la cumpărare, să fie acela care are mai puțin de 3 hectare. Fixarea prețului real fiind rezervată Casei Rurale,— fie că părțile s'au înțeles între ele, fie că se prezintă direct Casei,— are o mare însemnatate. Pe deoparte deșteaptă pe țăran asupra valoarei reale, arătându-i la cât se obligă; iar pe de altă parte, înlătură posibilitatea convenței pentru stabilirea unui preț fictiv. Înlăturarea mijlocitorilor este o măsură din cele mai bune; destul au suferit țăranii dela dileriți speculatori. Casa Rurală este intermediarul cel mai bun și cel mai serios, care poate aprecia ofertele lor.

Reducerea termenului de prescripție a acțiunilor, desființarea oricărui drept de evicție, în privința loturilor date țăranilor, sunt toate măsuri salutare.

Tot aşa de utilă este obligațiunea pentru cultivatori de a se așeză în mod real pe pământ, sub pedeapsa deposedării, după un scurt termen. Termenul este astfel a nu îngriji pe nimeni, căci de multe ori trebuie oarecare timp pentru a pleca dela o gospodărie la alta; deposedarea imediată ar fi fost o sanctiune prea grea.

Câteva cuvinte în privința funcționării Casei Rurale:

Credința noastră este că această Casă Rurală, va trebui să opereze lent, la o mai sănătoasă repartizare a proprietății.

Casa Rurală să nu se grăbească a cumără moșiile, căci prin aceasta va creă un preț fictiv, ridicând anormal valoarea venală a pământului; nici să nu prea întindă operațiunile de împrumut, pentru a satisface interesele acționarilor.

Casa Rurală are un scop înalt social; Casa Rurală nu este creată pentru excesive și fructuoase operațiuni bancare. De aceea, pentru bunul ei mers, Statul trebuie să aibă un rol preponderant în conducerea instituției.

D-lor, răspund la două critici financiare ce s'au făcut proiectului:

Prima critică este că, prin emisiunea forțată a bonurilor Casei, se va scădea cursul rentei de Stat. Critica poate avea loc numai pentru ipoteza cursului grăbit, dar în concepția noastră intră, — și nu o putem repetă în destul, — că operațiunile se vor petrece lent și cumpănit; în aceasta stă răspunsul la această critică.

A doua critică este aceea că o nouă emisiune de bonuri, față cu lipsa de capital circulant a țării noastre, îndrumăază tre-

cerea bonurilor în străinătate, căreia din nou am deveni tributari.

Răspunsul să a dat de mult de către onoratul d-l V. Missir : proprietarii, fie că vor primi plata moșiilor în bonuri, fie că ar primi-o în numerar, este tot valoare mobiliară. Dacă au nevoie de a se desbrăcă de avutul mobiliar, și-l vor trece cu ușurință în străinătate, cine i-ar putea împiedica ? Nu se poate tutela majorul.

Deși timpul e prea înaintat, totuși voi răspunde în scurt temerilor pe care le are Partidul Conservator față cu Casa Rurală și noile reforme.

Încă dela început, de când în Manifest s'a vorbit de Casa Rurală, reprezentantul cel mai autorizat de atunci al Partidului Conservator, d-l G. Cantacuzino, a declarat că face rezervele sale în privința întrebuiențării cuvântului de Casă Rurală.

D-lor, azi când situațiunea politică să limpezit, constatăm cu toții că această temere nu era reală, căci chiar Partidul Conservator propune o Bancă Agrară.

Casa Rurală nu e o primejdie. Casa Rurală e un organ sănătos și necesar pentru liniștea Statului. Nu poate să încapă nici o temere. Acest proiect de lege nu este provocator la dezordine, și apelul care să a făcut dela această tribună de către un frun-

taș reprezentant al conservatismului ne-a uimit pe toți. Aduceți-vă aminte, ni s'a zis: vrem *ordine în stat!*

Reformele ațâță lumea, turbură mintea... Chiar d-l Maiorescu, în Senat, a spus de curând: cerem ordine în Stat; s'au turbut spiritele.

Ordinea în Stat e o axiomă. Adevărat, nu se poate guverna un Stat fără ordine. Numai, ce ordine? Ordinea prin asuprire, prin silă și prin nedreptate? Aceasta e ordine prin dezordine — adevărata dezordine.

Sau ordinea prin lumină, prin dreptate și către progres? — aceasta este civilizata ordine.

Noi nu înțelegem ordine fără libertate, cum nu se poate înțelege libertate fără ordine. Noi nu înțelegem ordine cu genunchiul pe grumaz, noi voim ordine cu fruntea sus. Ordinea dintâi a fost ordinea partidului conservator — cea mai cumplită dezordine. (Aplauze).

Onorabilul d-l M. Cantacuzino a repetat necontenit cuvântul *ordine*, fără a lămuri idea; dar în tot cursul vorbirei sale, n'am auzit odată, cel puțin, cuvântul *civilizațiune* sau *progres*.

E bine să se știe că guvernele nu au numai misiunea de poliție și conservare.

dar și pe aceea de justiție și progres. (Aplauze).

Mai rămâne însă o temere — Partidul Conservator are multe temeri — temerea că nu cu această experiență periculoasă (!) a diviziunii proprietăților mari, să se sdrun cine creditul și veniturile Statului, odată cu întreaga noastră viață economică și finanțiară.

D-lor, mai întâiu, ca concepțiune economică și de Stat, scopul final și superior al activității sociale nu este numai maximul de producțiune a bogățiilor, cu orice preț; dar și îngrijirea și ridicarea forțelor inițiale de producțiune, ființele omenești. (Aplauze).

Ni se zice mereu: «Gândiți-vă la cele 435 milioane de lei, valoarea exportului, ce aveați dela agricultură. Faceți o îndrăsneață experiență cu diviziunea proprietății mari și nu calculați mărele rău ce va ieși».

Noi socotim din contră, și n'avem nici o teamă. Proprietatea divisă în mâini destoinice, atentiv supraveghiată, controlată și susținută prin înlesniri de credit și societăți, cultivată de însuși proprietarul pământului, iar nu cu muncitori salariați, va produce mai mult decât exploatațiunile de până acum, ridicând progresiv și valoarea pământului.

Dar noi nu ne interesăm numai de acest

punct de vedere, de cele 435 de milioane, ci ne aducem aminte că în acele 435 de milioane este echivalentul muncii și energiei națiunii întregi, care intră numai în mâinile catorvă. (Aplauze).

Se vorbește și s'a spus des că trebuie să se întoarcă pământului secat puterile ce se absorb în fiecare an, printr'o muncă forțată. Mare adevăr economic! Trebuie să redăm pământului forțele ce-i secăm, — am auzit de multe ori—dar n'am auzit nici o dată că trebuie să redăm și ființelor omenesti puterile ce li s'au secat cu nesațiu și fără milă. (Aplauze).

Nu trebuie să ne gândim numai la bogătie, numai la viața noastră economică, dar și la viața noastră de Stat, la viitorul nostru ca neam. Forțele noastre naționale trebuie să le trebuesc; suntem Stat mic, înconjurat de vecini puternici; de aceea trebuie să îngrijite toate energiile ce avem.

Numai faptului stoarcerei neomenoase a puterilor populațiunii noastre rurale, se datorează organismul prăpădit al țăranilor — nu contrastelor solului și ingratitudinii pământului acestei țări.

Nici gerul iernelor noastre siberiane, nici căldurile tropicale n'au doborât pe țăran, el e deprins și le îndură pe toate. (Aplauze).

Nu tristețea priveliștelor, nici vijeliile
Bărăganului, nu acestea i-ău nimicit voința !

Nu.

Natura noastră e frumoasă și bogată...
Numai mizeria vieței, ce i-au făcut-o oamenii, i-a vestejit energia, săpându-i pe frunte și pe față acele brazde adânci, acele tăeturi și încrețituri profunde, cu care se înscrie pe figura nenorociților melancolia raselor care se sting. (Aplauze).

Și nu există un alt contrast mai izbitor în această țară, decât frumusețea și bogăția pământului și a holdelor noastre, față cu figura searbădă, galbenă și istovită a țăranului. (Aplauze).

D-l Nicolae Filipescu sfârșește discursul său dela Mesagiu, zicând : Să vorbim de vitejie, poporului....

Ca să putem vorbi de vitejie, unui popor care nu și-a spus încă ultimul său cuvânt în această lume, trebuie mai întâi să-i dăm o *patrie* ; să-l învățăm a o pricepe și a o iubi, – nu o *patrie fictivă*, cum este astăzi, ci o *patrie reală*.

Patria, nu cerul senin și soarele cald și nici chiar numai pământul țării, aceasta nu e opera omului ; Patria, în care să se simtă înconjurat *de frați*, cari trăiesc liber, cari sunt mulțumiți, părtași la nevoie, uniți în gând și aspirațiuni ; Patria, care nu numai

să nu-l împiedice dela lăibera desvoltare a tuturor facultăților sale, dar care să înlesnească ridicarea viguroaselor forțe latente, ce stau în adâncul maselor populare, până la deplinătatea drepturilor cetățenești. (Aplauze).

Cu această lege democratică, inspirată de cel mai bun și mai curat patriotism, cred că se va pune o piatră puternică la temelia Statului nostru și se va pregăti înțelepciunea viitorul neamului românesc. (Aplauze prelungite).

CAVOUR

*Conferință ținută la Ateneul Român din
București în ziua de 23 Ianuarie 1911.*

CA VOUR

*Conferință ținută la Ateneul Român din
București în ziua de 23 Ianuarie 1911*

Doamnelor și Domnilor,

Italia, de care ne leagă unitatea de originea, de gintă și de aspirațiuni, a celebrat anul trecut centenarul nașterii ilustrului făuritor al unității sale, *Cavour*. Noi, Români, sărbătorim, mâine ca în toți anii și sempitern, cât nădăjduim că România va trăi, *primul nostru pas* către unitatea națională.

Unirea Țărilor Române, ca și unirea Italiei, s'a pregătit în acelaș timp și a trecut prin aceleași grele și memorabile împrejurări; iar contele *Cavour* și-a spus cuvântul său precumpărător pentru unirea Principatelor danubiene. De aceia un sentiment profund, de confraternitate și de gratitudine, ne îndeamnă să împărtăşim emoțiunea care a

încălzit întreaga Italie în ziua comemorării lui Cavour, celebrându-l și noi, în Capitala țării, în atmosfera liberă și senină a acestui templu de cultură națională.

In primii ani ai tinereții, Cavour, cel mai distins elev al academiei militare din Turin, fu ofițer de geniu și paj la Curte, situațiuni pe care trebuia să le părăsească fără întârziere din cauza caracterului său independent și a temperamentului său de o rigidă autonomie. Mai târziu, întrebăt de ai săi: *Cum îți stă costumul de paj?* a răspuns: „*De minune, ca orcăru lacheu! Mă roșiam de rușine!*“

Conștient de superioritatea ce era concentrată într'însul, a zis tatălui său, când părăsile cariera armelor: „*Mă voi sili prin studiu, să fiu mai folositor patriei mele*“. Un Tânăr la 24 ani luă angajamentul a se sili prin studii să devină folositor patriei sale! Intr'o parte a notițelor sale secrete, zilnice, scria: «*care va fi rostul vieții mele pentru mărireia patriei?*» Si nu se sfia, tocmai pentru că să accentueze *încrederea în sine*, să scrie în altă parte: «*Par că văd lucind ziua, când voi fi primul în această țară*».

Cei care nu cunoșteau în deajuns acest suflet fervent, acest «*suspect, anarchist, clubist, revoluționar*», cum îi ziceau vrăjmașii, nu puteau să citească în adâncul acestui

cuget, în care se ascundeă un focar de muncă covârșitoare. Nici rudele nu aveau speranță în viitorul acestui Tânăr cu opiniuni extravagante, nesociabil, care se ocupă de o știință incertă ca *economia politică* și care se gândează necontenit la reforme și la pre-faceri. Acest revoluționar, spre surprinderea tuturor, se aşeză la *Leri*, o mică proprie-tate a familiei sale, scumpa *Leri*, la care a trebuit să revină de atâtea ori, ca la un isvor limpede și răcoros, să se învioreze și să se odihnească de sbuciumările și răs-punderea vieții politice, ce avea să apese greu asupra acestei înalte personalități. Acolo, Cavour se aplică, cu toată energia de căre eră capabil, la îngrijirea acestei pro-prietăți întrebuiențând sisteme raționale de cultură, necunoscute până atunci în Toscana și Piemont, întreind puterea de producțune a proprietății. Trăia în mijlocul țăranilor în timpul zilei, supraveghiându-i, dar iu-bindu-i și admirând în tacere *intensitatea lor de muncă*, și *răbdarea*. Atunci a cugetat Cavour mai precis la rolul social pe care-l ară proprietatea teritorială, atunci se gândi la condițiunile armonice care formează viitorul unui Stat, atunci întrevăzută puterea muncii colective, în care stă germanii solidarității.

La *Leri* câștigă o prețioasă experiență din contactul zilnic cu oamenii, cu firea și

îndărătnicia lor, învățând virtutea răbdării și a stăruinții, care supune chiar contrarieitatea elementelor naturale.

Cavour, nu se mulțumi însă, să dea patriei sale numai munca sa în această direcție, și, timp de 10 ani, dela 1835—1845, călători și făcù studii profunde asupra problemelor celor mai însemnate, politice și sociale, în timpul său. A mers în Franța; la Paris a cunoscut pe Edgard Quinet și pe Michelet; a asistat la conferințele pline de entuziasm și de căldură ale poetului polonez Adam Mickiewicz, și rămase cu profunda impresiune, că în Franța se asociază mai bine decât orunde «știința cu arta, substanța cu forma, profunditatea cu grăția». Îl atrase cestiunea politică ce atunci formà fondul discuțiunilor în Franța, Școala *Jus-tului Mediu*, citadela doctrinelor, care punea centrul și axa vieții politice în clasa burgheză, școală care însă nu băgă de seamă aversiunea ce aruncă între clase. Cavour văzând consecințele acestor eronate teorii, înțelesese *direcția evolutivă firească și se-îndrumă spre democrație*. Cavour nu admitea nici un privilegiu, afară de acela al meritului și al valorei personale.

Studiile sale politice profunde însă, le făcù în Anglia. Cereetă de aproape pro-

blema sărăciei, în țara cea mai bântuită de acest flagel și scrise asupra *Pauperismului*, formulând gândirea sa în termenii: *Orice om, are drept la viață și când cineva nu poate munci sau nu găsește de lucru, Statul trebuie să se preocupe de dânsul, nu numai ca datorie de umanitate, dar ca îndatorire legală într-o societate bine organizată.* Punează astfel față în față, principiul asistenței legale, cu dreptul la muncă. Doritor și împins de instinctul de a se ocupă de problemele mari ale timpului, a scris «*Irlanda și viitorul său*», în care precizează astfel cugetarea sa: «*Nu poate fi pace în Irlanda, decât atunci când pământul va fi luat din mâna celor care profită, și trecut în mâna celor care muncesc.*» Ca corolar, trăgează această consecință: *Atunci când o clasă începează de a mai fi un factor de progres, decadența să este iminentă.*

Agitațiunea pe care atunci o făceă economistul englez *Richard Cobden* în favoarea legilor pentru libertatea comerțului în lume și convertirea la părerile sale, a primului ministru englez *Sir Robert Peel*, atraseră spiritul observator al lui Cavour, care puse în legătură aceste concepții cu nevoia desființării granițelor între statele italiene și a legăturii lor Italiei cu comerțul mondial.

Ei bine, atunci când acest Tânăr, această inteligență și energie de elită își luă angajamentul de a lucră pentru acest țel căutând să-și completeze capitalul său politic și intelectual în Anglia, vrăjmașii lui, în deriziune, îl numiră *Anglomanul, Milord Cavour!*

In 1846, când începù să se simtă vântul prefacerii statelor, Cavour scrisе cartea sa : «*Căile ferate în Italia*», în care zicea : «Locomotiva este un mijloc providențial de progres, *unirea materială a tuturor statelor italiene, unirea lor culturală și intelectuală pregătește independența și unitatea Italiei*».

In 1847 își îndreptă spiritul cutezător în altă direcție, zicând : Dacă din toate aceste mijloace va rezultă *buna stare materială* a populațiunii, aceasta nu este singura condiție de progres : este una, dar mai trebuie alta : *deșteptarea culturală, prin educație națională*.

Profitând de Statutul decretat de regele Carlo Alberto, care conținea puțin din mult așteptatele reforme, Cavour, împreună cu Cesare Balbo și Santa Rosa fondară celebrul «*Il Risorgimento*» (*Invierea*) titlul ziarului care și-a legat numele de mari evenimente. Oricine trece prin Italia și cunoaște cuvântul «*Risorgimento*» se gândește deodată la Ca-

vour și la deșteptarea națională. Lui Cavour i se zicea : *Millord Risorgimento*.

Când în 1848 îsbucnî revoluția lui Milan contra Austriacilor, Cavour gazetarul, scrise faimosul articol de ziar «*Ora supremă*» formulat cam astfel : «Ora supremă a dinastiei a sunat, ora hotărîrilor ferme, ora de care atârnă destinele popoarelor și soarta imperiilor». «*Ora mai piu*». «*Acum ori niciodată!*», strigăt care a răsunat în toate părțile la 1848 «*Acum curajul este prudentă*, scriă Cavour, și *energia, inteligență*. Dacă nu vom răspunde chemării noastre, nu numai că nu vom face cea mai mare politică, dar o vom face pe cea mai meschină. Vom mări pericolul ce ne amenință, vom acoperi de aprobriu și de rușine un popor care simte și se mișcă».

Cu tot acest apel călduros, regele Carol Albert nu era omul acestui curaj și întârzierea lui făcù pe Italieni să sufere înfrângerea dela Novara, dezastrul acela, de unde începe reala activitate a lui Cavour.

O singură rază de glorie luci asupra armatelor piemonteze, la Goito, atunci însă, nepotul lui Cavour,—căci și Cavour era în luptă—muri în bătălie. Cavour, pătruns de o durere mută, ceru uniforma însângerată a nepotului său, și fu moment sfâșietor când descoperi în dreptul inimii scrisoarea pe

care el i-o trimesește încurajându-l să lupte. A păstrat uniforma aceasta într'un sicriu de sticlă în tot timpul vieții sale, ca o sfântă relicvă a Piemontului rănit.

Cavour luă angajamentul să răsbune pierderei dela Novara; să ia de acolo drapelul sfâșiat al patriei și să-l ridice sus, unde vom vedea că a putut să-l înalte în urmă.

Marea lui activitate se desfășoară astfel: dela Novara, în răsboiul Crimeei; de acolo în congresul din Paris, apoi dela întreverderei din Plombières, în lupta dela Solferino.

Sunt evenimente legate de aceste nume pe care sunt nevoie să le trec aşa de repede înaintea Domnilor-voastre, ele însă au sguduit imperii și înghițit batalioane de bravi. Cavour a rezistat tuturor furtunilor și le-a utilizat astfel încât a putut, în zece ani, ajungând la vîrstă de 51 de ani, cu energie titanică, să facă ceeace generațiuni întregi n'au putut să desăvârșească în secoli.

Carol Albert devenise impopular și a trebuit să plece. Abdică în favoarea fiului său și muri în exil. Ii urmă la tron Victor Emanuel, rege cu atitudini severe și izolat la început; refuzând însă propunerea Austria-cilor de a revocă Statutul, dobândî încrereea națiunii.

După Novara, Italia rămăsește ceeace o făcuse congresul din 1815, o simplă expre-

siune geografică. Nu eră liber în Italia de cât Piemontul, stat de 3 milioane locuitori. Lombardo -- Veňetia eră supusă Austriei: ducatele de Parma și Modena, se aflau sub doi duci tirani și apăsători, cari se încchinau cabinetelor din Viena; Statele Române erau ocupate parte de Austria, parte de Franța, iar Regatul celor două Sicilii se află sub regele Ferdinand II, supranumit Regele Bomba. Austria, ca în multe epoci ale istoriei sale, răspândea pretutindeni teroarea militară, recurgând la procese, condamnațiuni forțate, amenzi și spânzurătoare. Aceasta provoca reacțiunea în Italia. Se organizară comitetele revoluționare, secretul eră păstrat și lupta strănică. Dela comitetul din Mantua n'a putut cădeà în mâna agenților austriaci decât un singur brav: Antonio Sciessa. Pe acesta îl luară Austriacii și îmbrâncindu-l pe străzi, îl trecură pe dinaintea casei sale ca să-l vadă familia, soția și copiii cari plângneau. Atunci i se puse chestiunea: alege între familia ta și spânzurătoare, de-nunță pe cei cari lucrează cu tine și ești scăpat. Antonio Sciessa răspunse: «*Tirrem innanzi*», târăște-mă înainte, mai bine voi murî eu singur, decât să moară toți acei cari cu mine lucrează pentru libertatea Italiei».

Cavour privea cu durere, dar cu mare a-

tențiune la mișcarea revoluționară și admitea această mișcare. Fostul ofițer de geniu, își aducea aminte din Academia militară de acest principiu, că echilibrul în mecanică reprezintă o stare de imobilitate și că starea de imobilitate nu este corespunzătoare stărilor sociale, cari sunt neconenit și irezistibil împinse spre progres. Trebuie să combinăm, zicea Cavour, forța în acțiune cu forța moderatoare, rezortul care imprimă mișcarea, cu pendulul regulator. Cavour înțelegea revoluționea, dar voia ca prin puterea și energia lui, să o poată domina și călăuzi.

Cavour scria aceste idei în *Risorgimento*, întocmai ca acel romancier, cu temperament de luptător, despre care se spune, că neputând luă parte la răsboaie, când nu erau, se mulțumea a scrie romane răsboinice. Tot astfel Cavour, scria articole care conduceau Statul, cu toate că nu era încă în Guvern.

Din gazetărie, Cavour a rămas cu impresiuni bune. A spus odată: „Poate că dacă n'ăși fi fost gazetar, dacă nu m'as fi obișnuit cu munca neconenită, și n'as fi văzut zilnic transformațiunile opiniunii publice, n'as fi fost omul politic de astăzi“.

Dar cu toate aceste sforțări, cu toată munca depusă în *Risorgimento*, care a determinat drumul constituțional, împingând

Piemontul să se ridice în ajutorul fraților Milanezi, vrăjmașii lui se înmulțeau. Cavour sguduiă pe toți și de aceea eră combătut.

De Cavour ca orator s'a scris: «Cavour ar fi un orator, păcat că își este singur vrăjmașul cel mai mare: figură vulgară, corp voluminos, gestul brutal și vocea ingrătă».

Când judecăm însă după rezultatele obținute de Cavour, ne vin în minte reflexiunile lui Zanichelli, critica acelor bătrâni mareșali austriaci, cari în luptele pierdute contra lui Napoleon, la sfârșit ziceau: «Napoleon?! A călcat toate regulele strategiei! Tot astfel făceau acei cari criticau talentul lui Cavour.

Brofferio scrie despre Cavour: «Nimeni n'ar fi crezut, că în omul acela să fi licărit măcar o scânteie din flacără divină care ridică pe oameni deasupra pământului». Vrăjmașii lui erau foarte mulți și-l făceau impopular, el nu eră decât: «anglomanul, anarhistul, clubistul, revoluționarul și reaționarul». Vrăjmașii n'aleg mijloacele, conciliază toate extremele și iau armele din toate arsenalurile. În acel timp Cavour dorește să fie ales în parlament, candidă în 4 colegii, căzù însă în toate. Intră din nou în luptă și fu ales în mai multe părți. A optat

pentru Turin, orașul său natal, al cărui reprezentant a rămas până la moarte.

Primul pas decisiv în parlament a fost remarcabilul său discurs din 1850 în care a formulat cele trei idei: Clerul trebuie să înțeleagă, că două mari forțe morale sunt în Stat: Religiunea și Libertatea—formula cavuriană „*Libera chiesa in libero stato*“.
(Biserică liberă în Stat liber).

A doua ideie: *Numai cu reforme mari și curagioase se pot opri curentele revoluționare*, cum făcuse ducele Wellington în 1829 și Robert Peel în 1846.

In sfârșit: *Piemontul trebuie să strângă împrejurul Tronului său, toate forțele vii ale națiunii, pentru a putea călăuzi patria la înaltele destine către care este chemată.*

Această superbă perorațiune produse un efect indescriptibil. Pentru ce? Pentru că era primul cuvânt de curagiu și de speranță, după dezastrul dela Novara.

Repede după aceasta, se întâmplă că Santa Roza, colegul său dela Risorgimento, atunci ministru, să înceteze din viață. Clerul îi refuză atunci ultima asistență religioasă: nu voi să-l grijească. Atunci Cavour scrise un articol vehement în Risorgimento, cu fraza: «Nu-mi închipuiam ca mantia religioasă să cuprindă atâtă răutate, ca să poată produce atâtă durere în sânul unei

familii». În urma acestui articol populația se ridică și viața clericilor a fost în primejdie câteva zile.

Toți ziceau și par că ghiceau că succesorul lui Santa Roza avea să fie Cavour. Se propuse numele său lui Massimo D'Azevio, Președintele Consiliului, care ezită, dar *La Marmora* generos, zise atunci: «Cavour este un mare dar bun diavol; între noi se va moderă». Când s'a propus însă regelui, Suveranul a zis: «Nu înțelegeți, că dacă va intră Cavour în Guvern, va sfârși prima vă înlătură pe toți»? Intr'adevăr, în 1850 a fost ministru de comerț și agricultură. Imediat când s'a văzut activitatea lui precumpanitoare, a fost chemat și la ministerul marinei. Nu trecuse o jumătate de an și i se încredință trei ministere mari și importante, între care cel de finanțe. A fost epoca când Cavour dormea numai 4 ore din 24. Stă în localul ministerului; ziua și noaptea alergă conducând administrațunea și pregătind viitorul.

In timpul aceleia vizite la lacul Maggiore pe Manzoni, celebrul scriitor al faimoasei cărți: «Logodinii» (*I promessi sposi*). Acolo, Manzoni, privind de cealaltă parte, la frontieră Austriei, între azurul cerului și al lacului, schiță lui Cavour visul unităței Italiei. Cavour nu făcă decât gestul său obișnuit.

nuit, gest rămas legendar: își frecă măinele voios, își păstră veselia lui constantă, pe care o însoțea cu un surâs amabil, și întorcându-se către Manzoni, zise: «Qualche cosa farremo, Qualque cosa farremo». Cevă vom face, cevă vom face! Atât a fost răspunsul lui.

Activitatea atât de intensă îl făcea preponderent în cabinet, astfel încât în 1851, primul ministru Massimo D'Azeglio de multe ori zicea: «Sunt ca regele Ludovic Filip, domnesc, dar nu guvernez»!

Făcându-se în Senat o întrebare asupra chestiunii învățământului, în seminarii, Cavour răspunse: «Ar fi absolutism din partea noastră să ne amestecăm în episcopii și seminarii; guvernul n'are pentru ce să ia locul teologilor»! Când a privit însă alături la colegii de pe banca ministerială, cari nu împărtășeau vederile sale, se opri puțin; toți așteptau nerăbdători să vadă cum va ieși din încurcătură. «Vă fac o declarație, zise Cavour, vorbesc mai mult ca om politic». Apoi întregul cabinet luă direcția dată pe Cavour.

Cavour ținea și dorează să fie un ministru constituțional. El zicea: «ministrul absolut ordonă, ministrul constituțional convinge, și eu nu cer decât să conving, că am dreptate. Pe lângă aceasta, o Cameră, orcăt de

rea ar fi, e mult mai preferabilă decât cea mai strălucită anti-cameră».

Cavour treceă cu ușurință și cu mare calm dela cele mai profunde studii diplomatice, la cetirea unui articol de ziar; dela cercetarea celei mai grave probleme de Stat, la conversațiunea cu cel mai modest solicitator, păstrând însă totdeauna energia și preciziunea.

Când trebui să străbată cu tunel muntele Cenis, Cavour zise: «Cineva a spus înaintea noastră că „Pirineii nu mai există”, ei bine, noi vom zice *Alpilor*, să cedeze.—*Sunt dificultăți—Le știu; să le învingem!* Iată meritul,—*Suntem mici—Să devenim mari*”! fu răspunsul. Iată cum știa cu aceeașă incredere, care nu i-a lipsit niciodată, să atace cele mai grele probleme. Ideia tunnelului muntelui Cenis, cu toate greutățile din acea epocă, îi atrase felicitările Lordului Palmerston, care zise și făcând să-i parvină părerea lui: „In urmă acestei lucrări n'avem de ce să ne mai minunăm de mărele opere ale Romanilor antici”!

Cavour dobândì respectul străinătății și vestitul Metternich a spus despre dânsul: «Diplomația se duce; Nu mai este în Europa decât un singur diplomat, și acela din nenorocire contra noastră: **Cavour**».

Toată munca pe care o depusese, făcând

ca să aibă ascendent asupra cabinetului; n'avea însă dominațiune asupra Camerei și implicit asupra țării. Atunci, întrevăzut și planul unirea centrelor, ceeace, în istoria parlamentară a Italiei, se cunoaște sub numele de *Connubio*: Liberalii moderati cu liberalii conservatori. Aceștia constituiau cele două centre ale Camerei piemonteze, pe care căută să le apropie Cavour. Acest plan de conlucrare era necunoscut însă lui D'Azeglio, care rămase surprins când Rattazzi, șeful unuia din centre, cu concursul lui Cavour, luă președinția Camerei, realizând astfel fuziunea proiectată. Cavour ca să calmeze o situație delicată, demisionă din cabinet, nu însă pentru a se odihni, ci spre a se pregăti pentru ceasul când trebuia să fie vocea Italiei. Merse în Anglia; lordul Malmesbury îi zise: guvernul englez ar fi fericit să vă vadă reîntorcându-vă la conduceren afacerilor Statului. În Franța, cu puternica sa organizațiune intelectuală, uimi pe Prințipele Președinte, cum se numea atunci Napoleon, mai în urmă împărat. Cavour chemă pe Rattazzi și prezentă împăratului proiectul său a legă de Franța soarta Piemontului.

Când reveni Cavour în Italia, D'Azeglio combătut din toate părțile, propuse lui Victor Emanuel să încredințeze lui Cavour for-

marea cabinetului. Cavour indică pe vechiul său amic dela Risorgimento, Cesare Balbo. Suveranul se adresă din nou lui D'Azeglio iar acesta, printr'o fină manieră de a răspunde lui Cavour, scrise regelui : «Insărcinați pe Cavour, este sănătos, are o activitate diabolică și o dorință nespusă de a cârmui Statul». Cavour fu însărcinat cu formarea cabinetului.

Iată, Doamnelor și Domnilor, cum cu energie și perseverență s'au împlinit cele ce ca Tânăr scriă în ziarul său secret : *va veni ziua când voi fi primul în această țară*. Dar nu ambiția vulgară de a ajunge sus, a fost ținta lui, ci dorința ca ajungând în frunte, să centreze într'însul toată puterea Piemontului și să poată face din țara lui, campionul armat al liberării Italiiei.

Incepù a lucrà fără preget, mai întâiu pentru creșterea producțunii Statului. Organiză finanțele, îndoi rețeaua de căi ferate, înmulțit raporturile comerciale cu toate părțile lumiei, se interesă de aproape de înaintarea agriculturii, realizând ceeace-și propusese de demult : ridicarea populațunii din sărăcia în care se află, spre a o aduce în stare de a putea înțelege și simți idealul Statului.

Cerù credite, dar inimicii politici declamau : «Statul n'are nevoie decât de piep-

turile cetătenilor pentru a se apără» ! Cavour trecu înainte : ridică bugetul cu 14 milioane, crescă dările asupra profesionilor, scăză dările asupra săracilor și desființă sistemul protecționist.

Insă, deși marea lui autoritate creșteă, vrăjmașii se înmulțeau necontenit împrejurul lui. Din cauza dărilor nouă, populațuna așățată încurajă casa lui Cavour și îl amenință cu moartea, — aceeaș casă în fața căreia, anul trecut, ca înaintea unei catedrale, venise să se închine marii bărbați ai Italiei.

Cavour cerea jertfe a pregăti armata. Pentru ce ? Știă că Franța declarase, că în curând va sosi momentul când Statele vor lucră pentru unirea Italiei.

In 1854 evenimentele se precipitară în Orient. Misiunea nenorocită a lui Mencikoff atrase atențunea puterilor, care se grăbiră să înceapă răsboiul contra Rusiei. Atunci Cavour întrebă în treacăt pe regele Victor Emanuel : Nu crede Majestatea Voastră că am putea găsi mijlocul să luăm parte cu puterile occidentale în răsboiul contra Rusiei ?

Încă dela 1848 Rusia era în raporturi reci cu Piemontul, căci vestindu-i-se moartea regelui Carol Albert, n'a trimes nici reprezentant, nici răspuns, pentru că la 1848

Rusia eră în cea mai apropiată legătură cu Austria. Vom vedea însă din aceste raporturi, care va fi folosul Rusiei dela Austria.

In acèste circumstanțe, regele răspunse lui Cavour hotărît: Voiu merge eu însuși în războiu, și de nu voiu putea, voi trimite pe fratele meu.

Poporul eră însă contra răsboiului. Toți ziceau: Nu ne trebuie răsboiu în orient; nu este un răsboiu necesar. Brofferio, acela care a fost vrăjmașul neîmpăcat a lui Cavour,— și e curios cum se poate, ca, în urmă, tocmai acestei persoane să i se fi dat însărcinarea de a face biografia lui Cavour,— Brofferio s'a ridicat contra lui Cavour și a spus: a face acest răsboiu, politicește este o crimă, militarește o nebunie, economicște o absurditate. Cavour nu se împiedică de vorbe, se gândează numai la atâtă: Ce va face Austria? Dar dacă Austria, cum s'a mai întâmplat în istorie, se va aliă cu puterile occidentale, ce interes ar avea armatele italiene să meargă cu Austria contra Rusiei? Mai eră în fondul conștiinței sale încă o chestiune grea: Dar dacă din orient va răsărî o nouă Novara?

Când Anglia a făcut propuneri, ca răsboiul să înceapă, iar Piemontul să participe cu un număr de soldați, însă pe spesele

tezaurului englez, Cavour a respins forma propunerii, zicând, că condițiunile sunt incompatibile cu demnitatea unui Stat independent. Prin intervenția Franței s'a dat satisfacție Piemontului și s'a zis: „*Veti participa la pericole și la onoruri*“. La 1855 alianța se făcù între Anglia, Franța și Piemont... Porniră 15.000 Piemontezi în Crimeia și luară parte la răsboiu. Holera îi decimă cù sutele în primele zile. Atunci să fi auzit pe toți vrăjmașii politici blestemând pe Cavour, pentru marea crimă comisă de a fi trimis Tânără armata în orient. Prinindu-se curând însă, vestea victorii dela Cernaia, gloria armatei Piemonteze făcù să răsune în Europa numele Italiei. Atunci nimeni nu lăudă marea faptă a lui Cavour; vrăjmașii lui ziceau: Rusia neorganizată față de trupele Angliei, Italiei și Franței nu eră în stare să se opună; nu e mare lucru o aşă victorie.

Așa e lumea, Doamnelor și Domnilor, critică totul și nu aproba niciodată.

In timpul răsboiului, Cavour nu stă. Împreună cu regele Victor Emanuel vizită Anglia și se întoarse cu cuvântul reginei că „este cea mai bună amică a Piemontului în Anglia“, iar dela Paris, Cavour, împreună cu Victor Emanuel, venea cu această ideie: „Prezentarea unui Memorandum, care să

conțină toate cererile Piemontului și mijloacele pe care Franța le poate pune la dispozițiune pentru realizarea visului unității Italiei.

In urma acestora se convoacă Congresul din Paris, la 1856. A fost o întrebare : Cum va participă Piemontul ? Piemontul era un Stat de al doilea rând. Cum va putea acest stat mic de 3 milioane să stea în congres alături de reprezentanții marilor puteri ? In fața talentului, a capacitatei necontestată a lui Cavour, — lucru rar în istoria diplomației, — Cavour fu chemat să ia loc în congres deopotrivă cu reprezentanții marior puteri. In tot timpul congresului, Cavour stă rezervat și curtenitor față de ceilalți reprezentanți. Odată contele Buol, reprezentantul Austriei, i se adresă astfel : «Cunosc pe d-l de Cavour, mi se pare că ne va dă de lucru». Nu se înșelă acel elev al lui Metternich. Cavour câștigase prin tactul său diplomatic amiciția principelui Orloff, care la un moment dat, când reprezentantul Austriei vorbea cu emfază de știrbirea unui teritoriu rusesc, a găsit riposta : «Contele Buol vorbește aşa de mandru, par că Austria ar fi luat Sebastopolul !» Cavour, în toate chestiunile la care a luat cuvântul în congres, a făcut o adâncă impresiune prin distincțiunea și prudența cu care împodo-

beă discursurile sale. Săgeata lui Cavour fu nota comunicată reprezentanților Franței și Angliei asupra chestiunei *ocupării statelor romane* și a *sechestrării bunurilor lombarde*. Austria, pe lângă celelalte apăsări asupra naționalilor italieni, întrebuință și sechestrarea bunurilor imobile ale Lombardilor, cari emigrau în Piemont. Cavour denunță acest act al Austriei, ca fiind o călcare a dreptului internațional. Anglia și Franța aprobară atitudinea lui Cavour. Dela 1856, necontentit, Cavour căută să ridice chestiunea italiană. Dacă la congres n'a putut să obțină nimic ca Piemonte, — nu căută această glorie—un lucru e cert, triумfase ca italian, și aceasta eră totul: *cauza Italiei* întreagă, eră ridicată în fața Europei. În Cavour, ca în toți oamenii mari, sunt două personalități: Una aparentă care se supune conveniențelor; alta reală, nestăpânită de nimic, care se deșteaptă ca un colos în momentele mari și care nu seamănă de loc cu cea dintâi.

Astfel apare Cavour la congresul din Paris. Cavour cel prudent, cel distins, admirat pentru aceste calități de toți ceilalți diplomați, la finele congresului se întoarse către reprezentanții marilor puteri și în particular, ca un leu zise aceste cuvinte: *Vedeti, diplomația nu poate schimba, nici*

regeneră viața popoarelor ; pentru Italia nu este decât o singură soluțiune : Tunul ! Reintrat în Italia declară : Nici un acord nu este posibil cu Austria. Altă soluțiune nu e, decât pregătirea de războiu. Și, deși în pace, imediat și continuu după congresul din 1856, Piemontul era în stare de războiu.

Cavour, pentru momentul cel mare care se apropiă, vreă să țină în mâna sa și toate firele puterii tuturor comitetelor mișcării naționale din Italia. Văzù pe Garibaldi și căzù de acord pentru formarea trupelor de vânători alpini. Cavour își zicea : O armată ne va veni în ajutor, dar să se știe că mai este una a Italiei, ca nu armata de ajutor să rămână apoi, precum s'a întâmplat în multe țări, armată de ocupație.

Tot atunci, Cavour s'a pus în legătură cu Lafarina, șeful în care se concentrase toată puterea Piemontezilor revoluționari. Pe Lafarina îl primea însă în totdeauna în zori. Lafarina îi aducea toate comunicările secrete. Atunci Anglia numi pe Cavour cel mai mare inimic al păcii. D'Azeglio răspunse lordului Palmerston : «Ni se spune că noi primejduim pacea ; Austria invoacă absolutismul, regimul săbiei și netoleranței ;

noi invocăm dreptul la libertate și la progres».

Când Cavour făcea aceste sforțări uriașe, izbucnì neprevăzut și formidabil în consecințe, atentatul Orsini la Paris. O bombă se aruncă sub trăsura lui Napoleon, secerând vieți împrejurul împăratului și împărătesei, cari scăpară, din fericire, neatinși. Toată grija lui Cavour, la auzul acestei știri, fusese ca nu cumva atentatorul să fie Italian. Din nenorocire eră tocmai aşă: Orsini era membru în comitetul revoluționar din Italia și evadat din temnița austriacă. Nunțiul papal interveni numai decât pe lângă Napoleon, căutând a-l convinge că acest fapt nu e decât rezultatul ațâțărilor lui Cavour. Austria se grăbi a se apropiă de Franța, în vederea măsurilor de luat contra dreptului de azil, și contra libertății presei. Cavour zise unui amic: *Călătorim pe furtună, să ne îndoim puterile*. Napoleon, debil și oscilator în politica sa, — a suferit destul din această cauză, — schimbă cu totul sentimentele din trecut. Lui Dela Rocca, trimisui regelui Victor Emanuel a felicită pe împărat că a scăpat de pericol, îi spuse vehement: «Puteți comunica regelui că acum, cu regret mă voi vedeă silit să mă despart de visul meu, unirea Italiei; căutați a nu mă determina la apropiere cu Austria». A-

ceste cuvinte comunicându-se regelui, tot săngele brav care ardea în vinele descendentalui Casei de Savoia, se ridică și regele dete aceste instrucțiuni lui Dela Rocca: «Spuneți Impăratului, că nu este aceasta forma cu care se tratează un aliat; că eu bat drumul onoarei, de care am a răspunde lui Dumnezeu și poporului meu; Casa de Savoia de 850 de ani ține fruntea sus și nimeni n'o va sili să o incline».

La aceste cuvinte hotărîte, pornite din inima nobilă a unui descendant din viață antică, condițiune ce-i lipsea lui Napoleon, se dete răspunsul următor, care trădează iarăși un caracter șovăitor: «Numai între buni amici ca noi, chestiuni foarte grave se pot transă cu francheță». Victor Emanuel nu cerea mai mult decât, ca Napoleon să fi rămas consecinte cuvintelor sale, ca un bun amic.

Acestea s'au produs cu participarea lui Cavour. Scrisoarea regelui era redactată de Cavour, care scrise lui Dela Rocca: *comite indiscrețiunea și citește întreaga scrisoare în fața împăratului*.

După atentat, când situația Italiei parea intunecată, Orsini, din temniță, trimise o scrisoare împăratului în care îi zicea: „Fă liberă țara mea, și 35 de milioane de Italiani te vor binecuvântă“.

O lună mai târziu, veni pe cale secretă la cunoștința lui Cavour propunerea de căsătorie a principesei Clotilda, fiica regelui, cu principele Napoleon, vărul împăratului. Atunci se orândui și istorica întrevedere în timă dela Plombières. Cavour plecă atât de repede, în cât nu-și luase nici actele de liberă trecere. Ajuns la graniță părăsuspect: Un italian în direcțunea unde era și împăratul Napoleon! fără pasaport! Vreun tovarăș al lui Orsini?! Cineva recunoscupe Cavour și spaima se schimbă în discrepanțe.

In fața împăratului Napoleon, Cavour făcă aceeași puternică impresiune și de atunci încă mai mult suferă Napoleon ascendentul lui Cavour. Dela Plombières nu se mai conduse politica europeană decât numai sub influența permanentă a voinței lui Cavour. Împăratul Napoleon îi zise atunci: «*Sunt trei oameni mari în Europa, unul lipsește, doi suntaci*». Din cei cari erau față, Istoria a consacrat pe unul.

In 1859, după ce căsătoria se făcuse, Napoleon zise la recepțunea diplomatică dela 1 Ianuarie, adresându-se ambasadorului Austriei, astfel ca să poată fi auzit de toți: „Regret că raporturile dintre noi, nu mai sunt ca în trecut“. Toți s-au mirat de aceste cuvinte ale împăratului. După câteva

zile, la 10 Ianuarie 1859, urmă mesagiul citit de Victor Emanuel în care zicea țării sale : «*Situatiunea nu e fără pericole: o națiune având a respecta tratatele, nu trebuie să stea nepăsătoare la strigătul de durere, grido di dolore, al fraților asupriți*». La aceste cuvinte care au ridicat cel mai înalt entuziasm, Camera aplaudă frenetic, Cavour zâmbiă. Diplomații schimbau diferite cuvinte, unul zicea că s'a aprins orizontul, iar reprezentantul Angliei șopti : să nu ardă tratatul dela 1815 ! ?

Toate acestea erau efectele convențiunii dela Plombières, transformată pe urmă în tratat secret. Impăratul își rezervă dreptul de inițiativă, dreptul începutului acțiunii. Toată lumea se întrebă : Austria va atacă ? Dacă Austria nu atacă Piemontul, nu eră caz de războiu. Odată, Oddo Rusel a întrebat pe Cavour : «*Nu te îngrijește cevă ? Austria n'are decât să aștepte sleirea finan- ciară a Piemontului, astfel răsboiul va fi câștigat, fără a fi început*». Cavour răspunse : o voiu sili să declare răsboiul ! Cam când ? întrebă englezul ironic ; — Cam în prima săptămână a lunei lui Maiu, adăogă Cavour liniștit. Când văzù această siguranță și preciziune, Rusel semnă data în carnetul său. Ce mare trebuie să-i fi fost mi-

rarea, când avu să constate că chiar cu câteva zile mai înainte răsboiul isbucnise.

S'au petrecut însă până la isbucnirea răsboiului multe shuciumări și incidente: criza cea mare a vieții lui Cavour. Anglia nu voia să mai sprijine pe față intențiunile Piemontului. De aceasta se îngrijea mai puțin Cavour. În parlament s'a ridicat contra englezilor și a spus în această privință: «Ce fel! Văți îngrijit de liberarea negrilor dar cauza Italiei, să nu fie tot atât de sfântă?!

O mare durere avu însă Cavour când primi din Paris telegrama contelui Walewski: «Dezarmare! Tot visul său, toate planurile sale, toată lupta sa dela 1849 încocace ursite să dispară!? *Dezarmare și fără participare la congres!* Aceasta era cererea Rusiei sprijinită de Austria. Anglia făcuse o propunere conciliantă: *Dezarmarea și a Austriei și a Piemontului, dar participarea la congres a tuturor statelor italiene.*

În momentul acela ciitic, când nu se știa ce va urmă, Cavour, când se văzù părăsit în fața tuturor vrăjmașilor, când știa greaua răspundere ce apăsa asupră-i, s'a închis în camera sa și a spus servitorilor să nu permită nimău intrarea. A început să ardă hârtii, telegrame și corespondențe diploma-

tice. Castelli, iubitul său prieten, călcând consemnul, pătrunse lângă dânsul: Ce vrei să faci? Italia întreagă a făcut apel la tine, și tu ne părăsești?! Îl îmbrățișă plângând. În fața modului nedemn cum se calcă convențiunile diplomatice, a răspuns Cavour, nu-mi rămâne decât să las să mă judece **cei ce vor veni după mine.**

Apoi potolită redutabila criză, de afabilitatea sentimentelor amicului adevărat, Cavour îi zise: «*Fii liniștit, voi luptă înainte*»... De această scenă nu și-au mai vorbit niciodată.

Tortura sufletelor brave face ca omenirea întreagă să admire și să iubească pe acești oameni mari, cari dau toată munca, toată puterea și chiar viața lor, patriei.

Cavour aderă repede la propunerea Angliei. Austria luase o atitudine cu care s'a vătămat însăși. Neacceptând demersul Angliei, contele Buol trimise Piemontului un ultimatum. Acesta se aduceă lui Cavour tomai când Camera da depline puteri regelui, în vederea oricărei eventualități. Cavour era în Cameră, când i se prezenta un bilet scris cu creionul de un prieten, prin care i se spunea numai aceste cuvinte: „I-am văzut, sunt aici“. Nu s'a putut vedea vreodată o figură mai radioasă decât figura lui Cavour în acest moment. Erau mesagerii vienezi cu

ultimatum. „Ingerii n'ar fi fost mai bine veniți“. Cavour având a se despărțî de colegii săi, salută pe cel mai aproape de dânsul și zise: «*Mă despart de ultima ședință a ultimei camere piemonteze, ne vom vedea în parlamentul Italiei*».

Trimisul vienez, baronul Kellersberg, la ministerul de externe, i se prezintă în mod trufaș cu suita sa și îi remise ultimatum care cereă dezarmarea în trei zile și nu cuprindeă nici un cuvânt pentru participarea la congres. Cavour se uită la ceasornicul său, era $5\frac{1}{2}$, și zise: De acum în trei zile, veți avea răspunsul. Exact după trei zile, Cavour răspunse misiunei austriace, că *Piemontul a dat adeziune propunerii Angliei, cu acordul Franței, Prusiei și Rusiei*, iar baronului Kellersberg în particular: Aș dori să vă revăd în circumstanțe mai fericite; apoi de te ordin generalului Gavona a însoțit misiunea până la frontieră. Plecând trimișii împăratului, Cavour se întoarse familiar către ai săi și frecându-și mâinile bucuros le zise: **Acum am făcut istoria, să mergem să prânzim.**

In timpul celor trei zile până la răspuns, Cavour luase măsuri ca toate canalele de irigație să fie deschise și câmpia inundată spre a împiedica apropierea austriilor, iar armata franceză patrunse în Pie-

mont. Când Napoleon veni mai târziu la Genova, felicită pe Cavour, zicându-i : «*Sunteți omul, ale căruia planuri se execută*».

Urmează succesul dela Magenta obținut cu ajutorul eroicului corp de voluntari alpini al lui Garibaldi ; faimoasa bătălie dela Solferino, unde Austriacii au opus o rezistență de 15 ore, apoi fură învinși. Dar, spre surprinderea tuturor și a Italiei întregi, spre măhnirea și marea durere a lui Cavour, trei zile după aceasta, Napoleon trimite propuneri de pace împăratului Austriei !!

Care era explicațiunea acestei mișcări ? Impăratul Napoleon învingător, să trimită după trei zile propuneri de pace Austria-cilor ? O explicațiune ar putea fi aceasta : Impărăteasa Eugenia trimisese împăratului știri politice îngrijitoare despre situațiunea imperiului, partidul clerical se îngrijea de revoluția statelor romane, apoi spre Rin se pregăteau șease corpuri de armată prusiană.

Sub aceste auspicii se fixau preliminările păcei dela Villafranca. Se cedă numai Lombardia Franței spre a fi dată Piemontului ; Venezia rămânea unită coroanei Austriei ; Ducii de Toscana și Modena reintrau în statele lor ; regatul celor două Sicilii și statele romane rămâneau ca și înainte, iar

toate să formeze o confederație italiană sub preșidența papei.

Cavour alergă la cartierul general al regelui Victor Emanuel la Desenzano. Acolo acest mare bărbat, care luase sarcina conducerii destinelor patriei sale, având o violentă conversație cu regele; îi spuse: „Nu puteți semnă această pace. Sau refuzați Lombardia și abdicați, sau continuăm singuri răsboiul“. În această conversație împăratul Napoleon fu denunțat de Cavour, ca om care și-a călcăt angajamentele, iar regelui îi dădu ocaziunea să-l rănească în suflet prin cuvinte ce nu erau la înălțimea persoanelor care trătau. Atunci, Cavour eșind sdrobit de mâhnire, părăsind cu zece ani mai îmbătrânit; atâtă durere morală trebuie să suferă în cursul acestei **ingrate conversații**.

Cavour luă drumul pribegiei, plecă în Elveția, acel azil și adăpost al răniților politici. Cine ar fi putut crede că omul, apăsat de gânduri, care purta pe umeri o haină groasă, mergând alături de trăsura țărănească ce suia dealul râpos, era acela care cu câteva zile înainte purtase în mână pacea Europei. Un soldat îl recunoșcă și îl salută. — Mă cunoști tinere? — Sunteți contele Cavour. La auzul numelui său, marele om, și întinse mâna și plecă ascunzându-și

lacrămile. Cavour era simbolul unei profunde vicisitudini naționale.

De acolo Cavour se duse la scumpa lui Leri, moșioara lui, unde ar fi stat până la moarte, dacă același rege care-l jicnise, nu l-ar fi rugat să revină în fruntea afacerilor. Cavour uită și jertfi amorul propriu binelui suprem al patriei sale, reluând puterea. A luptat la anexarea tuturor proviciilor italiene care pe cale plebiscitară au format Italia; l-a revenit onoarea convocării *parlamentului italian*, ținând cuvântul pe care-l dase la plecarea lui din *parlamentul piemontez*. În noul parlament avu loc ședința memorabilă la care participă Garibaldi. Adus pe mâini de soldați, eroul venea să înfrunte atotputernicia lui Cavour. Cuvântarea lui Garibaldi, plină de însuflețire, lăsa calm pe Cavour. Garibaldi protestă contra faptului că Nisa și Savoia fuseseră date Francezilor. Cavour a tăcut până când Garibaldi l-a încrinat că a provocat răsboiu fraternal. La aceste cuvinte s'a ridicat și a protestat energetic. Camera intră în agitațiune. În urmă însă, stăpânindu-se, Cavour zise: «Înțeleg durerea eroului», și ii făcù cele mai înalte congratulații. Atunci a dovedit prin căldura și avântul său oratoric, că și în sufletul său era generoasa flacără a elocinței înăscute. Aceasta a fost ultima șe-

dință la care a asistat Cavour. Puțin în urmă căzù grav bolnav, poate întâia oară în viața sa, însă pentru a nu se mai ridică. În ultimele momente, regele Victor Emanuel care poate simțea nevoie de o conciliațiune sufletească cu marele bărbat, și pe aceeaș scară compromițătoare (!) pe care se suia altădată dimineața, atât de des și în secret, Lafarina. Când Cavour văzù pe Rege, a zis bland: „Majestate... și l-a privit lung cu recunoștință, apoi adaogă: „V'ashi spune multe... ași face multe;... dar nu mai pot... nu mai pot! Guvernați cu libertate și luminați poporul.“ Lui Fra Giacomo, care-i da cuminicatura, i-a zis: „Biserica liberă, în stat liber“.

Cavour a respectat religiunea, însă religiunea fără nici o superstiție, nu cea privită de cugetători ca fiica halucinată a unei mame înțelepte. Un dor îi rămăsese nerealizat, Cavour l-a spus în ultimele sale cuvinte; lipsa unității italiene, Venezia. Acesta a fost penultimul cuvânt ce a rostit: «Venezia» iar cel din urmă «Italia».

Cine, Doamnelor și Domnilor, a fost mai defaimat, mai criticat decât Cavour, anarhistul, anglomanul, milord Cavour, Risorgimento, criminalul care a trimis pe tineri la moarte în Crimeia, trădătorul care a cedat Nisa și Savoia Franței! Cum s'au

schimbat lucrurile ! Acum Cavour era părintele patriei. Nu i se mai zicea „Milord Cavour“ ci „Papa Camil“. Dar dacă este să măsurăm înălțimea unei vieți, nu după aprecieri momentane, nu după reputațiunea zilei, nici după insinuările vrăjmașilor, ci după aceia ce face un om pentru a putea aspira la pioasa amintire a patriei sale, după durerile și jertfele drumului spre ideal, cine mai mult și-a închinat viața, cine și-a dat toate puterile, patriei sale, cine poate fi mai presus de Cavour ? ! In Cavour a palpitat inima Italiei : în Cavour a strălucit geniul libertăței.

In Cavour s'a intrupat toată puterea credinții. El a crezut că Piemontul va fi o țară constituțională, și a devenit ; a crezut că Piemontul va deveni soarele libertății Italiei, și a fost ; a crezut că Austriacii vor fi goniți din Veneția, și s'au dus ; a crezut că munții și apele care făceau hotarele ce despărțeau Italia în State ale aceluiași neam, se vor căzi, și le-a înlăturat ; a crezut că Roma va fi capitala regatului și a fost ; atât de puternic este adevărul, că acei cari au credință pot zice munților să se miște și se mișcă !

Ne trebuie credință, credință nu scepticism, nu interese zilnice meschine și materiale, nu egoismul care întunecă și absoarbe

zilele noastre goale, sterpe și fără ideal !
Vai de țara și de neamul în care trăesc generațiuni fără ideal.

Cavour a trăit toată viața sa, în toate minutele zilelor, din cei 11 ani de luptă, afară numai de cele 4 ore pe care le rezervă pentru odihnă nopții, în serviciul patriei sale, fără să fi avut o singură seară fără amărăciunile care făceau din fiecare zi un canon, și nici o dimineață fără perspectiva aceluiași nesfârșit cortegiu de cuvinte ofensătoare și nemeritate, suferite cu răbdare, în tacerea necesară, dar nespus de dure-roase: Trebuiă să reziste în fiecare moment, trebuiă să poarte greaua și marea răspunderă a regenerării neamului său. Cine era marele criminal care trimetea 15.000 oameni în Crimeia, cine era complicele lui Orsini, aruncătorul de bombe, cine marele suspect, cine distrugătorul păcii europene ? Pe cine a apăsat toată greutatea întâmplărilor, când s'a încheiat dezastroasa pace dela Villa-franca ? **Cavour singur**, plin de durere, dar nedoborît, purtă hulit pe drumul Calvarului crucea grea a răspunderii.

Cavour a fost o personalitate istorică din acelea pe care Carlyle le onorează cu numeroasele de erou, care jetfesc totul pentru o ideie, care împing generațiunile către acțiunile cele mai culminante ale omului, cări

cu puterea covârșitoare a geniului lor și cu energia concentrată într'însii, strâng împrejur toate forțele timpului și le târâsc către împlinirea unui mare act hotărîtor în lume. Aceasta a fost misiunea lui Cavour.

Cavour și Bismarck, acești doi mari creatori de State, cei mai puternici realiști ai secolului trecut, au sfînțit aceste idei: Națiunile au drepturi și datorii istorice care isvioresc și sunt determinate de tot trecutul de isbânzi și de dureri ale unui popor, de acea mulțime invizibilă, de acel roiu de suflete, care se ridică din mormintele strămoșilor, ca să cheme neamul la împlinirea misiunei seculare. În direcția împlinirii misiunei istorice, care constituie cel mai înalt ideal, trebuie să se îndrepte toate energiile și toate forțele unei națiuni. Este peste puțină ca un neam întreg, ale cărui părți sunt legate prin aceeași origină, prin aceeași limbă și același trecut, să mai poată suporta apăsarea și despărțirea dintre frați, care face să dureze slăbiciunea noastră și deliciul străinilor stăpânitori. Nicio lege nu poate să desfințeze familia. Statele cu bază națională nu se vor potoli până când convențiunile internaționale nu vor încetă să înfângă dreptul pozitiv și natural al unui neam întreg.

Acestea sunt aproape cuvintele pe care

le-a întrebuităt principalele de Hohenlohe, scriind despre chestiunea unității germane, la 1862. Atât Prusia cât și Piemontul au avut înaintea lor pe acelaș dușman: Austria. Atât Piemontul cât și Prusia au lucrat însă mai întâiu la *întărirea lor materială și culturală*, asociind căilor diplomatici și *punctarea armată*, de care atârnă hotărîrile congreselor. Zise de mult Cavour, *guerra! guerra, răsboiul!* iar la finele congresului dela Paris, că o singură soluțiune este pentru ridicarea neamului său; *Tunul!* Bismarck a spus: «*Ferro et igni!*»! Cu foc și sabie se poate face unitatea unei țări. Așa s-au făcut Italia și Germania, la Magenta, la Solferino, la Sadova și la Sedan.

Cavour a sprijinit unitatea țărilor române, cu atât mai mult, cu cât aceasta constituia un precedent în favoarea cauzei unității italiene, și a stăruit cu atât mai multă hotărîre, cu cât Austria era mai contrariată. Conte Buol a zis odată: Avem destul un Piemont la picioarele Alpilor, ca să mai putem toleră încă unul la picioarele Carpaților. Cavour din contră, dorează din toată inima să vadă înflorind și acest Piemont. Alexandri, unul din marii oameni ai Comitetului care a lucrat pentru unirea noastră, a avut misiunea să vadă pe Cavour la Turin. L-a pus în curent cu situațiunea noas-

tră reală, cu piedicile cari ne stau în cale și nu a dobândit puțin, când constată că România putea comptă pe amicitia lui Cavour. Cavour scriise lui D'Azeglio, reprezentatul Piemontului în Anglia, a aduce la cunoștința lordului Clarendon, că a se împotrivi dorinții exprimate de Țările danubiene, pentru unirea lor, ar fi o crimă de *lès civilizație*. De aceia, la numele lui Cavour se redăsteaptă întreagă istoria secolului trecut. Anglia îl rândui, prin glasul lordului Palmerston, nu numai ca o glorie națională dar ca un geniu al omenirei. Metternich îl considerase ca singurul ales al diplomației, iar Italia, strălucitul și grandiosul său monument, va spune cu mândrie cât va dura omenirea, că Ea este patria lui Cavour.

Noi Români nu putem mai sincer sărbători memoria lui Cavour, decât asociindu-ne cordial la cuvintele cu care primul ministru d-l Luzatti sfărșeă, la solemna comemorare a lui Cavour: «Să păstrăm idealul lui Cavour, ca un tezaur sacru, pentru viitorul și magnifica menire a patriei noastre, reamintindu-ne cum bravul rege și ilustrul său ministru, ridicără din câmpiiile dela Noșvara drapelul sfâșiat și sângerat al patriei, purtându-l din luptă în luptă, din durere în durere, până ce-l înălțară să fluture radios pe eternul Capitol.

Doamnelor și Domnilor,

Istoria fecundei vieți a lui Cavour ne învață: *Că o națiune având a respectă tratatele, nu trebuie să stea nepăsătoare la strigătul de durete al fraților de sub jug străin; că diplomația singură nu poate regenera popoarele; că Piemontul n'a început opera sa decât atunci când întărise națiunea și armata.*

România să mediteze și să se inspire dela această pildă istorică; să se pregătească; să lumineze și să întărească poporul dela țară și dela orașe; să împună ceasă armata, ca să nu fie surprinsă când va suna ora supremă a Piemontului nostru.

LUPTA NOUĂ

Lupta nouă, cu avântul generos și energia ce trebuesc încinate cauzelor mari, va sprijini din toate puterile, ridicarea țării prin cea mai temeinică legătură: *unitatea sufletească a întregului popor din orașe și din sate.*

Lupta nouă, nu se sfiește a mărturisi, că conștiința națională este și va fi searădă, atât timp cât vor fi ținuți în întuneric și afară de viața cetățenească milioanele de săteni și muncitori de prin orașe.

Ce fel de legionari a unui mare ideal pot fi aceia, care n'au fost pregătiți nici măcar să-l cunoască, să se pătrundă de strălucirea lui, ca să se poată ridică prin jertfa vieții la înălțimea idealului ?!

Lumina la sate, iată problema capitală a țării noastre.

Lumina n'a pătruns încă în stratul adânc al poporului care cere drept la viață nouă.

Lupta nouă, se ridică pentru cucerirea dreptului la lumină, într'un secol în care nu este deajuns, numai *dreptul la muncă*.

«Nu mai este îndestulător soarele abia răsărit neatingând cu raze reci decât piscurile sterpe ale munților pleșuvi, dar lăsând întunecate văile și câmpiiile mânoase.

Tara aşteaptă, și va binecuvântă soarele dătător de viață, ridicându-se sus și răspândind lumină și căldură în toate colțurile ascunse, în toate colibelete umede, unde până acum n'a fost decât întuneric și suferință».

Lupta nouă, face apel la toți cei mai bine înzestrați, fie cu averi, fie cu inteligență și cultură, a da o mână de ajutor frățesc celor mici dar mulți, ca să se poată înălță prin lumină pentru binele patriei.

Lipsa de lumină în popor, iată marele gol ce trebuie să îngrijească adânc, ziua și noaptea, pe conducătorii Statului nostru.

Popoarele cari au aspirat la întregire națională au stăruit mai întâiu pentru luminarea maselor, ca să poată înțelege și simți nevoia măririi neamului.

Așa au făcut Germania și Italia, așa trebuie să facă statele cu aspirațuni naționale.

Lupta nouă, va apăra cu căldură toate bunele așezăminte și tovărășii sătești întocmite pentru un traiu mai omenesc și mai

luminat, poporului care aşteaptă mângâierea unui viitor mai fericit.

Lupta nouă, va îndrăsnă să cheme la sfat și înțelegere toate forțele dela țară, pentru a risipii din mintea acelor cari nu s'a putut bucură de bunătățile învățăturii, neîncredere și teama de a-și spune cuvântul.

Lupta nouă, e propaganda vioae ce trebuie desfășurată în toată țara, pentru ca buna rânduială a statului și temelia aspirațiunilor neamului, să izvorească din energia supremă pe care o însuflă mintea luminată.

Lupta Nouă No. 1, 20 Octombrie 1912).

UNITATEA SUFLETEASCĂ

Este învederat, că cel mai înalt ideal al nostru este unitatea neamului, dar acest ideal este sus și spre a-l ajunge trebuie să urcăm treptat, luptând cu greutăți mari, străbătând cu înțelepciune și înlăturând pie-dicele ce ne stau în cale.

Ca să putem făptui unitatea națională, trebuie mai întâi să pregătim unitatea sufletească a tuturor forțelor din orașe și sate, a întregului nostru popor din regatul liber.

Să ne îngrijim nu numai de unitatea intereselor materiale, dar și de unitatea sufletească, de unitatea de gândire și de aspirațiuni.

Căci dacă viața materială a orașelor țării noastre agricole, este în strânsă legătură cu viața economică și munca satelor, este o datorie ca din înflorirea orașelor să se bucure și satele, prin apropiieri și binefaceri culturale, din care să răsară adevărata unitate sufletească.

Țărani ne aduc hrana vieții materiale, noi să le răsplătim ducându-le hrana sufletului lor însetat de lumină; să întemeiem dragostea între sate și orașe, contopind într'un suflet unitar toate marile noastre aspirațiuni.

Orașelor le revine sarcina, ca să pornească cu hotărîre la sate campania oamenilor culți și de inimă, pentru a împărtăși tuturor locuitorilor acestei țări lumină binecuvântată a învățăturii, în care să cuprindă gândul nostru pentru întregirea nemului.

Trebue să ne întărim bine înăuntru, în cea mai deplină înțelegere sufletească între cei mari și *cei mici, dar mulți*, ca să fim gata când va sună ora supremă.

Trebue conviețuire armonică între factorii noștri puternici: muncă și capital, țăran și proprietar. Noi avem credința însă, că această conviețuire frătească nimic nu poate cimenta mai strâns, decât unitatea intereselor și unitatea sufletească.

Numai rezemându-ne pe un prezent bine consolidat vom putea hrăni aspirațiuni de viitor.

Numai când conștiința națională va pătrunde în straturile adânci ale poporului, când va trezi și va mișca energia sa for-

midabilă, se va putea ridică întreagă și liberă ființă României, să cucerească cele din urmă trepte cari duc la cel mai înalt ideal: *unitatea națională*.

(*Lupta nouă No. 2, 4 Noembrie 1912*).

SĂ LUMINĂM ȚĂRĀNIMEA

Cea mai strălucită pildă ne vine din Transilvania.

E fără seamăn, ardoarea patriotică și jertfele ce fac cei mai bine înzestrați de dincolo, pentru luminarea poporului, în afară de școală.

Ne umple inima de bucurie și ne înalță sufletul activitatea «Astrei» :

Prelegeri populare s'au ținut anul trecut 773, cu 276 mai multe ca anul precedent și au fost ascultate pe peste 150 de mii de țărani, iar pentru intelectuali s'au ținut 76 de conferințe.

Cursurile pentru analfabeți au contribuit la sporirea științelor de carte ; anul acesta 430 de țărani adulți au învățat carte.

Biblioteci populare, asociațiunea are acum 442 și a editat în cursul anului 2 biblioteci populare. S'au răspândit broșuri populare aproape 120 de mii.

Pentru educațiunea cetățenească și națională se țin adunări și sfătuiri la sate, unde se simt datori, merg cu drag și fără sfială, șefii și fruntașii politici: Mihali, Maniu, Lucaci, Vaida și alții.

Prin conviețuire caldă, sinceră și inimioasă, aşa să înrădăcinat unitatea sufletească și iubirea de neam a fraților de dincolo.

La noi, în regatul liber, orice adunare la țară e privită ca o primejdie a Statului, iar fruntașii vieții noastre publice nu îndrăsnesc să meargă a propovădui la sate, ca să nu fie bănuși de idei înaintate, care i-ar depărtă de portofoliul ministerial.

Ce temere umilitoare și rușinoasă pentru un bărbat și mai cu seamă pentru un fruntaș ? !

Cât suntem de străini de adevărata libertate, de curajul cetățenesc trebuitor timpului nostru, și de înțelegerea celor mai grabnice nevoi ale poporului românesc ? !

Va veni o vreme, când vom fi judecați cu asprime, pentru lipsa noastră de hotărîre și de bărbătie, față cu aceea cari încercă și nădăjduesc să mai țină multimea îngenunchiată în întuneric.

Cât timp vom mai trata țărăniminea ca pe dușmani, de care să ne ferim și să ne păzim cu armele ? !

Cât timp un stăvilar al legei, va despărți
în două popoare, aceiaș țară?

Când va sună ceasul unirei într'un singur suflet, a tuturor fiilor României?

Numai când toți Români, se vor bucură de aceeaș viață cetățenească, atunci va începe vremea cea nouă a poporului și neamului nostru.

De aceea, trebuie să luminăm și să deschidem țărăniminea.

Acelaș cuget împede, frățesc și patriotic, aceeaș inimă gata la jertfă trebuie să trezalte în toți Români, mari și mici.

Așă se va legă unitatea sufletească a conducătorilor energici dar prevăzători, cu poporul care muncește și ne apără în răsboie.

«Deșteaptă-te Române» și «Hai să dăm mâna cu mâna cei cu inima română», sunt două simboluri, care atunci se vor pricepe și vor pătrunde adânc, când după unirea celor două țări surori, la lumina și deșteptarea învățăturii, va veni ora supremă și cea mai fericită, a unirii tuturor românilor din această țară și de pretutindeni.

(*Lupta nouă No. 6. 23 Decembrie 1912*).

TUNUL

România pentru a dobândi ceeace i se cuvine, a dat dovada celei mai răbdătoare înțelepciuni.

Se pare însă, că s'a ajuns la momentul când o ultimă cale diplomatică rămâne a se mai încercă.

Marile puteri au oferit României și Bulgaria, mijlocirea lor pentru aplanarea diferențului privitor la granița dobrogeană din tre ambele State.

Guvernul nostru nu poate respinge această ofertă, întrucât mai cu seamă caracterul mijlocirei puterilor nu implică altă sancțiune decât o rezoluție colectivă comunicată în urmă ca un sfat, fără nici o obligativitate pentru Statele care acceptă mijlocirea.

Altminteri intervenirea puterilor ar însemna amestecul direct în afaceri ce ne privesc numai pe noi.

Consiliul de miniștrii ținut ieri, a primit

mijlocirea, însă «numai ca să fie făcută de toate cele șease puteri, în termenul cel mai scurt posibil, și rezervându-ne dreptul de a primi sau nu părerea ce se va exprimă de marile puteri.

Prin urmare cestiunea este pusă întreagă.

Nouă ni se pare, că acum a sosit momentul culminant al crizei.

Areopagul European va primi punctul nostru de vedere? Se va convinge pe această cale, vecina noastră Bulgaria, că Silistra este cheia și paza graniței ce trebuie să avem?

Dacă acest ultim demers va izbuti, cestiunea e rezolvită și cu siguranță spre completă noastră satisfacție.

Dacă nu, peste arbitragiu guvernul declarând că va trece, și rolul diplomației înctând, va vorbi Tunul.

Atunci va răsună glasul României, și nădăjduim că va fi ascultat.

(*Lupta nouă No. 9. 12 Februarie 1913.*)

CUVÂNTARE

*Rostită la plecarea Reg. 5 Vlașca
în Bulgaria (28 Iunie 1913).*

CUVÂNTARE

*Rostită la plecarea Reg. 5 Vlașca
în Bulgaria (28 Iunie 1913).*

Frați de arme,

A sunat ceasul hotărîrilor bărbătești de care atârnă viitorul scumpei noastre Români.

Ați răspuns la chemare ca bravii, insufleți de cel mai înflăcărat și mai inimic avânt.

Voi sunteți pavăza țării; baionetele voastre vor hotărî victoria.

In vinele voastre curge sângele cald al vitejilor *Vânători de Neajlov* și al vestiților în bătălii, *Moșteni Călărășani*.

In ochii voștri lucesc scânteia din văpaia eroilor dela *Călugăreni*.

Sunteți urmașii lor, dovediți că le-ați moștenit virtuțile răsboinice.

Ați alergat voioși la jertfa cea mare pentru patrie.

Tara nu va uită curajul vostru.

Trebuie să spunem aci: *Meritați o soartă mai bună.*

Camarazi,

In clipa istorică prin care trecem, acestei generații a revenit onoarea de a păstra neștirbită gloria noastră din neam în neam.

Să facem zid din piepturi oțelite în jurul drapelului, să-l apărăm și să-l aducem sfînțit prin jertfe și mai glorios.

Suntem popor de viață nobilă și neperitoare, suntem latini; avem menire seculară să luminăm Orientul crud și necivilizat.

Nu îngăduim nimănui să atingă prestigiul și aureola noastră strălucitoare.

Mergem în răsboiu, să facem liniște, să punem ordine într'un stat semet, care cu nesocotință amenință și turbură pacea tuturor binefăcătorilor săi.

Mergem în răsboiu, a trezi prin glasul tunului în conștiința brutală a unui vecin ce și-a eșit din fire, sentimentul recunoștinții și respectului către acel popor ce a vărsat sânge generos, ca să-i dea viață și libertate.

Mergem în răsboiu, să vindecăm de în-

gâmfare prin cea mai teribilă lecțiune, pe acei cari trebuie să învețe și să știe pentru totdeauna, că Dobrogea a fost și va rămâne Românească; că rolul de stat fruntaș și precumpărator în aceste regiuni, îl va păstră România.

Visele deșarte și îndrăsnete ce amețesc mintea Bulgarilor, se vor sdobi de puterea noastră armată.

Falnicul și sprintenul vostru mers la răsboiu să fie sbor de vulturi ageri din Carpați, care să înfloreze prin vioiciune, ca scăparea unui fulger, cetele greoae ce stau ascunse în văgăunile Balcanilor întunecoși.

Avem călăuză Dumnezeească, pe gloriosul și marele Căpitan dela Plevna, care cunoaște drumul victoriei pe câmpii și colinele bulgare, pe unde când va trece din nou, va trebui să fie salutat cum merită, de toți *Bulgarii îngenunchiați*, care vor recunoaște în marele nostru Rege, pe liberatorul și binefăcătorul lor !

Trăiască Majestatea Sa Regele și Dinastiă.

Trăiască România puternică și respectată.

Trăiască România scumpelor și legitimelor noastre aspirațiuni naționale.

Cu încredere, la arme și înainte, la băruință !

TABLA DE MATERIE

	<u>Pag.</u>
Discurs la mesagiul tronului	5
Cultul energiei	41
Casa rurală	69
Cavour	111
Lupta Nouă	149
Unitatea sufletească	153
Să luminăm ţărăniminea	157
Tunul	161
Cuvântare.	165

Literatura dramatică

Piese originale

No.	199. Alexandri V. — <i>Cetatea Neamțului, Cinel-Cinel.</i>	0.30
"	200. — <i>Barbu Lăutarul, Kera Nastasia, Piatra din casă, Florin și Florica.</i>	0.30
"	191. — <i>La Turnu Măgurele.</i>	0.30
"	180—81. — <i>Ovidiu.</i> Dramă în 5 acte, în versuri.	0.60
"	283. — <i>Fântâna Blanduziei.</i> Piesă în 3 acte, în versuri.	0.30
"	322—23. — <i>Despot Vodă.</i> Piesă în 5 acte.	0.60
"	489—90. Adam Eufrosina. — <i>Teatru Scolar. Fugarul, Umbrela, etc. comedii.</i>	0.60
"	63. Olănescu Ascanio. — <i>Pe malul gârlei.</i> Comedie.	0.30
"	240. Facca. — <i>Franțuzitele.</i> Comedie-farsă.	0.30
"	120. Rosetti Max. — <i>Un leu și un zlot.</i> Comedie 1 act.	0.30
"	109. — <i>Moștenire de la răposata.</i> Comedie într'un act.	0.30
"	449—50. P. Hașdeu B. — <i>Răzvan și Vidra.</i> Poem-dramatic în versuri.	0.60
"	236—37. Lecca Haralamb. — <i>Casta Diva</i> Dramă în 4 acte.	0.60
"	238—39. — <i>Jucătorii de cărți.</i>	0.60
"	246—47. — <i>Suprema forță.</i>	0.60
"	257. — <i>Câinii.</i>	0.30
"	333. Ventura Gr. — <i>Curcanii.</i> Piesă națională.	0.30

A apărut:

Ioan Al. Brătescu-Voinești

1) Intuneric și Lumină.

2) În lumea dreptății.

3) Sorana.

**și se găsesc de vânzare la toate
librăriile din Capitală și din
provincie.**